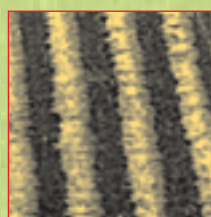

**DOBRÁ
ADRESA**

Z obsahu

Martin Groman
o opeře Národního divadla

Vladimír Novotný
o Janu Křesadlovi

Sny Radima Kopáče

Obsah:

Příloha

Expedice Anghor Wat 4
(41)

O čem se (ne)mluví

Martin Groman: **...ta má dukáty, má dukáty...** (4)

Jakub Šofar: **Se vzájemně prolínáme** (8)

Jakub Šofar: **Šosky 12** (11)

Představujeme...

Sny Radima Kopáče (12)

Strž DA (recenzní prostředek)

Literatura: Vladimír Novotný: **Potíže se spisovatelskou beztíží** (22) / **Film:** Irena Prázová: **8 žen** (25) /

Historie: Blanka Ronová: „**bojujeme proti sobě, my lodyhami z fenyklu a oni metlou čiroku**“ (26)

Hudba

Jakub Šofar: **Candát dovádí** (28)

Kolocovy cestapády (30)

Média

Miroslav Cingl: **Novináři neveřejně pro veřejnost** (32)

Co se chystá

Dopisy Kuděj–Sauer (34)

Tereza Riedlbauchová: **Podoba panny pláč** (38)

Podobrazník

Honza Hanzl: **(I)lustrační osvědčení** (40)

Na titulní stránce: z programu Národního divadla k inscenaci opery Osud Leoše Janáčka (viz str. 4)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 12, ročník 3. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štěpán Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Ondřej Macura, Vladimír Novotný, Kateřina Rudčénková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafín a FirstNet a. s.

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevrou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

Pozvánky

➤ Básníci *Radek Fridrich* a *Martin Fibiger* budou provozovat autorské čtení ze svých nových děl dne 7. prosince v 18 hodin v Klubu UTOPIA, Bělehradská 45, Praha 2 (tramvají č. 6 nebo 11 na stanici Bruselská a dále asi 100 metrů pěšky mírně z kopce). Můžete-li, doražte.

➤ Nakladatelství Concordia uvádí komponovaný večer, během kterého bude uveden nový literární časopis *Intelektuál*, představen básnický debut *Jana Suka* Potopené pevnosti (vydalo nakladatelství Kant ve spolupráci s grafickým studiem Richarda Pergla), proběhne vernisáž cyklu koláží *Vikiho Shocka* Pražský chodec. Ve čtvrtek 12. prosince od 19 hodin v knihkupectví a galerie CONCORDIA, Lužická 31, Praha 2. Večerem provází *Radim Kopáč*. Na fujaru zahraje a ohňostroj zajistí Viki Shock.

Naši milí,

to byste nevěřili, jaké zmatky můžou být kolem vyrábění časopisu. Stačí už možná to, že v tomhle čísle chybí půlka ohlášených článků, že asi vyšlo o den později a že tento úvodník je hned druhý, který k němu píšu. A za všechno může NATO!

Zatímco svět se rozdělil na ty, kteří globalizují, a na ty, kteří proti tomu demonstrují, redakce Dobré adresy se svorně rozhodla během summitu nepsat. Všichni redaktori buď prchli z Prahy, kontrolovali dodržování lidských práv u Občanských hlídek, nebo mlátili do bubínků pod transparentem s přeškrtnutým Bushem. A teprve, když domlátili, začali dělat časopis.

Tak se stalo, že Ondra Macura s Petrem Novotným odpadli (zmožení hlaholením hesel) úplně, Mirek Cingl dopisoval (zmožen mediálním humbukem) dva dny po uzávěrce a počítač (zmožen mnou) poslal první napsaný úvodník neznámo kam, aniž by se vůbec obtěžoval najít našeho grafického kouzelníka Jakuba Tayariho. Proto i já dopisuji po uzávěrce.

Jinak co se týče obsahu, je celkem tradiční. Možná vás překvapí ještě jedno pokračování cestopisu Kláry Hendlové a Jirky Hejkrlika, který jsem minule vtipně ohlásil za dokončený. Inu, měsíc se sešel s měsícem a k fotkám z Kambodže se v redakčním archivu vynořil ještě jeden text. Aspoň vidíte, jaký v tom máme bordel. Možná vás překvapí i to, že Dobrá adresa exhumovala svou prastarou rubriku Co se chystá. Je to tím, že Katka Rudčenkova objevila dvě knížky, které opravdu stojí za to. Zvlášť korespondenci starých borců Sauera a Kuděje vám vřele doporučuji. No, a nakonec vás možná překvapí i to, že časopis vůbec ještě vychází. Je to tak. A proto se budu těšit, že se potkáme v novém roce!

Štefan Švec

Vážení čtenáři, vzhledem k tomu, že Ministerstvo kultury letos výrazně snížilo dotace na literární časopisy, nemá Dobrá adresa už vůbec žádné peníze. Nemá peníze dokonce ani na vedení účtu. Proto jsme se na valné hromadě usnesli, že časopis Dobrá adresa již nebude zadarmo. Protože nepřipravujeme žádná omezení přístupu k minulým ani budoucím číslovům (budou stále k dispozici pro každého), nepočítáme s tím, že zaplatí všichni. Ale když to udělají aspoň někteří, bude to snad stačit na provoz účtu, darovací daň a poplatek za doménu na rok. Pokud vám přeci jen záleží na tom, aby Dobrá adresa dál vycházela, pokud nejste úplně na dně a máte u sebe stokorunu, pošlete nám ji prosím na účet číslo **216093103/0300**.

Díky, protože bez vás přežijeme jen horko a těžko.

O
čem
se
(ne)
mluví

První vydání klavírního výtahu připravil ke Smetanovým
ledestínám Otakar Hostinský

24

...ta

má

jak skončily dvě operní
události Národního divadla
posledních let

Když dojde ke skandálu nebo jiné-
mu mediálnímu humbuku v po-
litice, ve veřejném životě, často
jsou novináři peskováni, že svou „gate“ rozje-
dou, ale nedotáhnou do konce. Dobrá adresa
ještě žádnou aféru neodpálila; zajímají ji jen
ty konce.

Onálka programu

Jan Antonín Pitínský

má dukáty, dukáty...

Plynné zpěvné verše – Zralé
k tisku – Tak nové, nové! (...)
Pro velké, i pražské publikum.

*Janáčková poznámka na okraji dopisu
Fedory Bartošové, 19. 12. 1903*

Smetana&Dalibor&Pitínský

29. a 30. dubna 2001 mělo v Národním divadle premiéru nové nastudování Smetanova Dalibora. Vracel se na první scénu po šesti letech (předchozí inscenace měla 112 repríz), dal se očekávat kasovní úspěch.

Už Bedřich Smetana si ale byl vědom, že Dalibor je opera, která vyžaduje specifické režijní vedení. V rozhovoru s Ferdinandem Hellerem roku 1879 řekl: „Do Dalibora nutno vniknout... Jsem přesvědčen, že se jednou bude líbit.“ V roce 2001 se o Dalibora pokusila hvězda současné české divadelní režie J. A. Pitínský. A byl z toho operní skandál. Pitínský spolu s autorem scény Tomášem Rusínem usadili zpěvohru českého heroismu (často doslova viněnou z wagneriánských ozvuků) do postmoderních kulis. Dvůr krále Vladislava zasedá v strohé soudní síni někde mezi funkcionalismem, art deco a komunistickým paskvilem. Věž „Daliborku“ obývá žalářník s tranzistorákem a termoskou. V biedermeierovém, Smetanovi soudobém prostředí posledního dějství visí pak nad pěvci mistrova busta.

Pitínský a Rusín střízlivě vnímali nánosy národního entuziasmu vložené časem do Dalibora i Smetanovy tvorby vůbec. Když král Vladislav zpívá „*Již víte, jak to krásné království divokých vášní obětí se stalo*“, nechá Pitínský promítat na scénu siluety českých hradů a do vášnivé hudby nad nimi zapadá žhavé a jasné slunce. Když Dalibor ve shodě s národní bajkou pobíhá po věži a prosí o housle, aby si mohl připomenou svého milovaného druha Zdeňka (libreto bývá podezíráno z homosexuálních odkazů), je scéna poseta desítkami malých housliček.

Premiéry tohoto neortodoxního nastudování Dalibora byly v Národním divadle dvě. Na té druhé publikum pískalo a křičelo. Introvertní Pitínský odešel ze scény po první děkovačce, operní diva a představitelka Milady Eva Urbanová svou účast na inscenaci stáhla, byla obviněna ze zbabělosti, osočila z téhož režiséra a nakonec svou účast na Daliborovi opravdu ukončila. Skandál tak sice zmizel, nicméně Dalibor byl z repertoáru stažen – naposledy se hrál 3. června 2002, bylo to jeho dvanácté představení.

Proč byl moderně pojatý Dalibor zrušen? Vysvětlení, že české publikum nepřijme výklad národních oper, který by mohl zavánět ironizací, není udržitelné. Divadlo bylo totiž i na derniéře plné. Pěvecké výkony, zvláště Valentina Prolata v hlavní roli, byly na úrovni. Důvody stažení Dalibora z repertoáru po pouhých dvanácti opakováních stručně vysvětlil dramaturg opery ND Pavel Petráněk: „Od této sezóny má Národní divadlo i opera jako taková nové vedení, které se neztotožnilo s inscenací; představovali by si jiného Dalibora. Tento Dalibor měl neopodstatněné a nedotažené režijní vedení.“

O
čem
se

Janáček & Osud & Wilson

Stejná výtka by asi jen těžko byla vyslovitelná u jiné opery z produkce Národního divadla, u podle mnohých neinscenovatelného Osudu Leoše Janáčka. Také tato opera vyvolala silný mediální zájem, také její pozdější život je pozoruhodný.

Max Brod Leoši Janáčkově roku 1919 k opeře otevřeně napsal: „Nad Vaším textem Osudu stojím bohužel zcela bezradný. Myslím, že jenom zázrak, nějaká geniální inspirace může dát dodatečně tomuto nešťastnému příběhu nějaký smysl.“ Výzvy „geniální inspirace“, režie, ale také výtvarného pojetí scény a osvětlení se ujal americký režisér Robert Wilson – absolvent obchodní školy a architektury, kterého předchází pověst divadelního perfekcionista. Výmluvná je ukázka z programu Osudu: „Budeš počítat do sedmi. Na pět se usměješ. Úsměv se rozplyne během tří vteřin. Na čtyři otočíš hlavou. Uděláš pauzu a na pět se otočíš zpátky.“ Co je nejméně uvěřitelné – Wilsonovi se povedlo, že pěvci i sbor Národního divadla skutečně šlapali podle jeho přání. Ve futuristické scéně plné symbolů a náznaků, s hrou světla, kde málo stačí a máte pocit, že imaginární kostelní zvony, které slyšíte, vrhají při svém vyzvánění zcela realistický odlesk a stín, se postavy pohybují po scéně v dokonale strnulých pózách.

Janáčkův silně autobiografický Osud není nutné znát (leckdy je to i lépe), v původní verzi libreta se děla taková dramatická zvěrstva jako střelení zmuchlanou básní z revolveru. Wilsonovo nastudování bylo naopak strohé, studené, neexaltované, výrazově suché, o to víc vynikala neodvratná a předurčená síla Osudu (mimochodem v podání Soni Červené). Herci se po přesně vyměřeném a rozvrženém prostoru pohybovali jako zmrzlí, hudba působila silně a text se točil kolem nenaplněné lásky, předurčenosti osudu a smrti. Drama hrané uprostřed ledu.

Než se Národní divadlo s Wilsonem (a hlavně naopak) dopracovalo této dokonalosti, stalo se leccos. Snad největší rozruch vyvo-

Stránka z programu

...ta má
dukáty,
má dukáty...

lal Wilsonův příjezd na premiéru, kdy zjistil, že kdeco je v Národním jinak, než jak bylo smlouveno – podle médií soudě kulisy neodpovídaly svým rozestavěním na scéně a pro Roberta Wilsona nějakých dvacet centimetrů znamená rozdíl mezi životem a smrtí. Než bylo vše přivedeno do původního pořádku, musela být zrušena dvě představení a vráceno vstupné. Národnímu divadlo se to přece vyplatilo – Wilson je světově proslulý režisér, Praha opět byla na špičce. Ale jen na chvíli.

Slavnostní premiéra se nakonec stihla 19. dubna 2002, derniéra už 17. listopadu téhož roku po osmi představeních. Inscenace totiž vznikla v koprodukcii s Madridským Teatro Real a byla prodána do Španělska. Na dotaz, proč se Osud tedy nehraje střídavě v Praze, kde vyvolal značnou pozornost a jistě jej neviděli všichni zájemci, a střídavě v Madridu, když obsazení je stejně mezinárod-

Stránka z programu

ní a pěvci jezdí po Evropě, dramaturg opery Pavel Petránek odvětil: „Nelze jezdit mezi Madridem a Prahou, protože představení je prodáno i s kulisami.“ Vydělávat se zkrátka musí.

Pitínského Dalibor byl stažen, protože jeho režijní pojetí nebylo podle nového vedení ředitele Daniela Dvořáka dotažené. Operní vedení Národního divadla se ale zřeklo také režijně více než dotaženého Osudu. Přitom se na stejné scéně a se stejným vedením dál hraje Morávková Tosca, kde z podlahy vyjíždění umakartová psi s blikajícíma očima,

z nichž jde kouř, a kde režie dělá z diváků nedovtipy, když od počátku dvojící bloudících bílých figur naznačuje, že hlavní postavy jsou předurčeny k smrti. Mnohé nasvědčuje tomu, že nekoncepční a nedotažené je především nové vedení opery Národního divadla. Dalibor i Osud zmizely ze scény každý z jiného důvodu. Výsledkem nicméně je, že zájemci o operu přišli o dvě inspirativní představení, která vybočovala z leckdy trapně kaširovaného operního mainstreamu.

Martin Groman

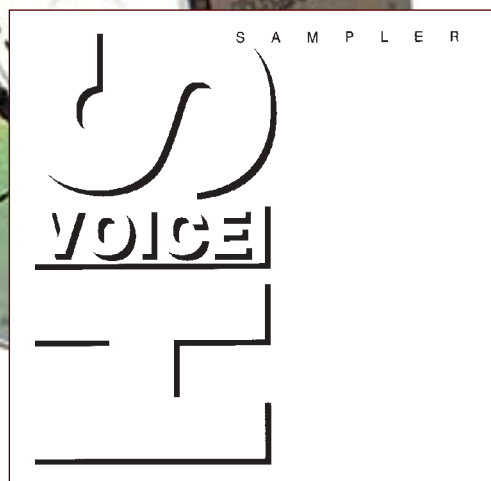
**Dalibor i Osud
zmizely ze scény
každý z jiného
důvodu. Výsledkem
nicméně je, že
zájemci o operu
přišli o dvě
inspirativní
představení, která
vybočovala z leckdy
trapně kaširovaného
operního
mainstreamu.**

Onálka programu

O
čem
se
(ne)
mluví

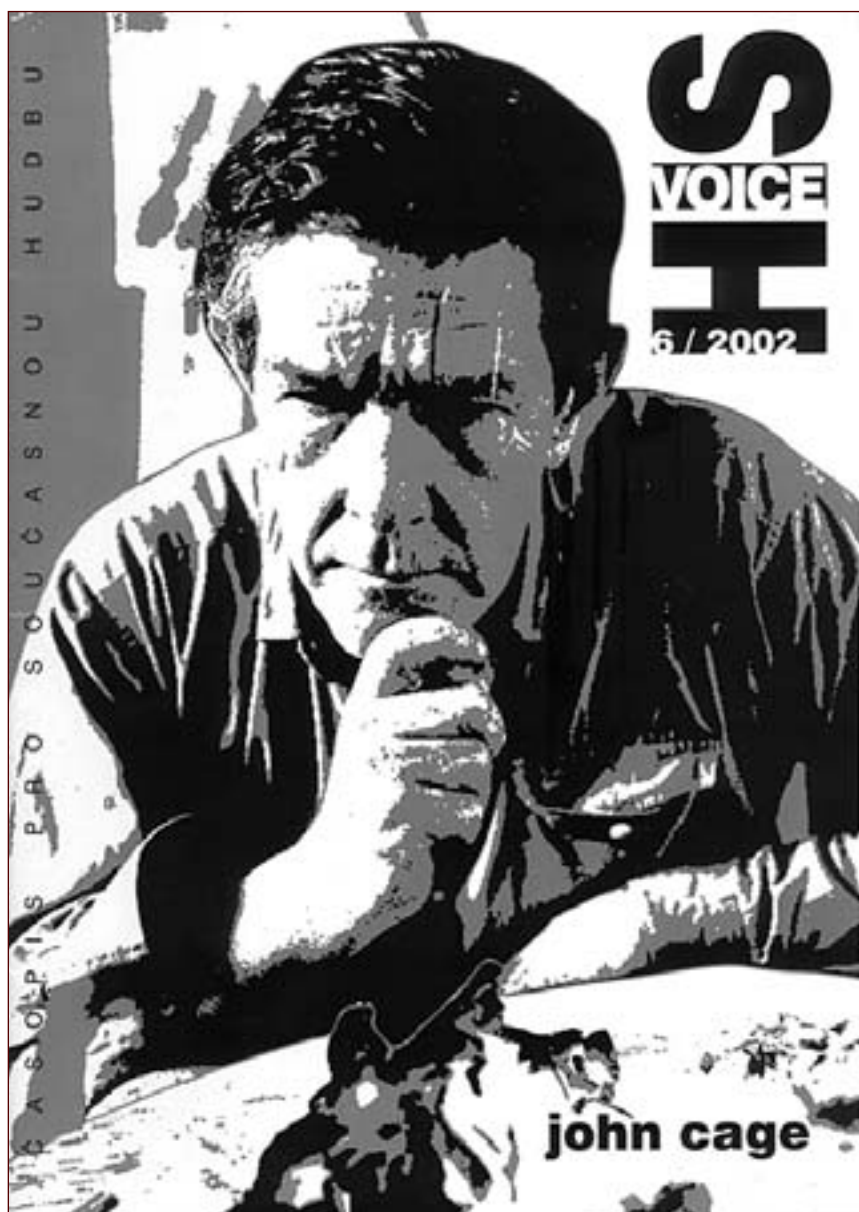
prolínáme
vzájemně

Domníval jsem se, že i hudbu je třeba demokratizovat. Souviselo to s improvizací, jazzem, hraním na ulici... Tuto ideu jsem realizoval v orchestru De Volharding, který se skládal s jazzových i klasických hudebníků. Šlo mi o to, překročit hranice mezi „vysokou“ a „nízkou“ kulturou. A když se nad tím zamyslíte, bylo to samozřejmě také politické rozhodnutí, nejen čistě hudební. Nizozemský skladatel Louis Andriessen, autor repetitivní hudby, evropský minimalist, nebo jak by se mohl ještě označit? Překročit hranice... ale ono to jaksi nejde, protože hranice se čím dál tím víc zavírají a mohou za to obě strany. I to vysoké, i to nízké – jedno, zda jde o výtvarné umění, literaturu nebo hudbu. O **HIS Voice**, časopisu pro sou-

časnou hudbu, už jsme jednou v Dobré adrese psali. Ale co je dobré, to se může zopakovat, zvláště, když se podařilo v 6. letošním čísle připravit pro čtenáře i lahůdkové cédečko. Ale o něm až úplně na konci.

Číslo 4/2002 je věnováno minimalismu. Otevírá jej rozhovor s již zmíněným Andriessenem, jehož skladbu *De Staat* (zhudebněné úryvky z Platónovy *Republiky*) zahrál na letošním ročníku brněnského festivalu *Expozice nové hudby* pražský *Mondschein Ensemble*. Z rozhovoru se skladatelem ještě kousek: *Jsem stále přesvědčen o tom, že devadesát procent takzvané Nové hudby je ve své podstatě jen rozmnožený Schönberg nebo Wagner, i když třeba zní, jako když převracíte stoly*. Sumarizující článek o minimalismu v české hudbě Matěje Kratochvíla doplňuje anketa *Co je pro vás živé v hudebním minimalismu?*, odpovídají P. Kofroň, M. Smolka, M. Pudlák, M. Piaček atd. Představení jsou La Monte Young a Marian Zazeela (*Věčnost jako hudební skladba*). V rozhovoru s J. Štátným, dramaturgem *Expozice nové hudby*, zazní to, co bychom spíše měli hledat u hudeb-

Uvádí ho rozhovor
s jeho
„spolupracovníkem“
Petrem Kotíkem:
Žijeme v kultuře,
která je postavená
na osvícenské iluzi,
že lidé vědí, co
chtějí. Nikdo si
netroufne říci, že
neví, co chce, aby se
neznemožnil.

ních publicistů: *Myslím si, že schopnost hledat pro sebe nové cesty v mladé generaci velmi podstatně zeslábla. Do značné míry je mladá generace konformnější, než bývaly generace předešlé – například konzumace drog je určitým druhem konformity.* A taky recenze.

Číslo 5/2002 začíná rozhovorem s Ester Kočičkovou, to je ta z Duškovy líhně, která prokazuje, že jsou i jiné cesty komunikace – a co se z ní „vylíhne hudebně“, to se ještě ukáže. Německý výtvarník, skladatel a perkusionista Jeff Beer je u nás jako doma, v rozhovoru vidí budoucnost trochu jinak než Šťastný: *Vidím proto velký potenciál v daleko otevřenější situaci dneška, možná právě i z důvodů nárůstu zájmů o skutečné individuální pojetí, a v přístupu, v němž nemalou roli hraje i nová senzibilita vyrůstající z pocitů daných stavem současného světa. A to se týká nejen tvůrců, ale i diváků a posluchačů. Co mě trochu děsí, je jedna z jeho vět, když hovoří o klišé. Je jediná cesta jak se klišé vyhnout – řečeno literárně – „zastavit svět, co jde okolo...“* Bohužel, známe některé způsoby zastavování. Rozhovor s Markem Trnkou, vedoucím souboru *Tuning Metronomes* (hraje hudbu 20. sto-

letí), dokazuje, že legranda musí být. *I samotná souhra je u dechových nástrojů jednodušší, neboť strojky jsou těsně na rtech, zatímco my máme více než půlmetrové smyčce a dojet od jednoho konce k druhému chvíli trvá. Pravda, existuje tzv. bleskový smyk, který dokáže případné odchylky v souhře vyrovnat, ale hrozně přitom hřmí.* A je také představen nezávislý slovenský label *Slnko records*. Už se těším, až se zase všichni budou divit, kdo to vlastně je: Daniel Salontay a Dlhé diely, Slavo Solovic, Šina a Martin Burlas (no toho snad známe), Ján Boleslav Kladio, Charon. A taky recenze.

Číslo 6/2002 je o Johnu Cageovi (zemřel 12. 8. 1992). Uvádí ho rozhovor s jeho „spolupracovníkem“ Petrem Kotíkem: *Žije-*

prolínáme vzájemně očem (ne) mluví

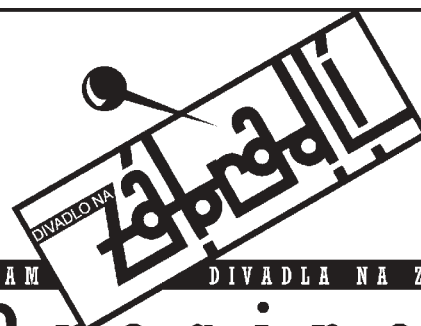
me v kultuře, která je postavená na osvícenské iluzi, že lidé vědí, co chtějí. Nikdo si netroufne říci, že neví, co chce, aby se neznemožnil.

A Cage byl v padesátých letech jeden z prvních, který upozorňoval na to, že nic nechce.

V překladu R. Tejkala je zde uvedena část z Cageova deníku *Jak napravit svět* (Tím jen všechno zhoršíš), 19656; z něj pocházejí i slova použitá v titulku článku. O významu J. C. píše J. Šťastný: *Cage byl přesvědčeným „anarchistou“ – ve smyslu odmítání centralizovaného pohledu, hierarchie a odstranění lineárního vývoje v rámci díla – mnohé jeho skladby mají charakter výseků z nekonečna* (řecké slovo „arché“ znamená počátek, anarchie je tedy stav bez počátku). A taky recenze.

Touto koláží z článků a informací (při silážování získáváme nové chutě a vůně) jsem si musel připravit cestu k tomu hlavnímu: součástí posledního čísla HIS je i **Sampler HIS Voice**, který nabízí posluchačům „pestrou směsku“ podivuhodné muziky, jež z naprosté většiny rádií neuslyšíte. Za pomoci firem Black Point a Indies, Open Society Fund a ministerstva kultury vyšla nahrávka toho, o čem o HIS zatím jen psal: *Ty syčáci, Vít Zouhar, Kojetínská industriální filharmonie, F. Topol a Agon, Zapomenutý orchestr země snivců, Sledě, živé sledě, Michal Nejtek, Iva Bittová, Martin Smolka, Feng-jün Song, Martin Marek, Ester Kočíčková*. Stačí jenom „překročit hranice“... Stačí otevřít oči a napnout uši. Stačí jenom trochu chtít...

Jakub Šofar

PROGRAM DIVADLA NA ZÁBRADLÍ

Prosinec

Ánenské nám. 5 - Praha 1 - www.nazabradli.cz

1.ne	Jan Kraus NAHNILIČKO režie Jiří Ornest - mimořádné vstupné
2.po	Michael Mackenzie BARONKA A SLUŽKA režie Peter Gábor
2.po	D. Kašpar HOUSLISTA - Vosto5 Divize Marion - 22.00 předpremiéra Půda
3.út	A. P. Čechov STRÝČEK VÁŇA režie Petr Lébl - 11.00 - pro školy
3.út	D. Kašpar HOUSLISTA - Vosto5 Divize Marion - 20.00 premiéra - Půda
4.st	Ladislav Smoljak MALÝ ŘÍJEN režie Ladislav Smoljak - zadáno
5.čt	David Harrower NOŽE VE SLEPICÍCH režie J. A. Pitínský
6.pá	Jiří Ornest TRAGÉDIE MSTITELE režie Jiří Ornest - zadáno
7.so	POBAVME SE O ŽIVOTĚ A SMRTI scénické čtení polských her - EK
8.ne	Jane Bowles V ALTÁNU režie Jiří Ornest
9.po	POBAVME SE O ŽIVOTĚ A SMRTI scénické čtení polských her - EK
10.út	E. Hauptmannová, B. Brecht, K. Weill HAPPY END režie Jiří Ornest
11.st	A. P. Čechov IVANOV režie Petr Lébl - 11.00 - pro školy
11.st	Ronald Harwood GARDEROBIÉR Soubor Divadla v Dlouhé
12.čt	Jean-Claude Carrière TERASA režie Jiří Pokorný - zadáno
13.pá	E. Tobiáš, J. Nebeský, M. Dohnal JE SUIŠ. režie Jan Nebeský
14.so	Ladislav Smoljak MALÝ ŘÍJEN režie Ladislav Smoljak
15.ne	PŘEDVÁNOČNÍ MATINÉ HANY KŘÍŽKOVÉ - 11.00
15.ne	D. Kašpar HOUSLISTA - Vosto5 Divize Marion - 20.00 - Půda
16.po	Jiří Ornest TRAGÉDIE MSTITELE režie Jiří Ornest
17.út	Anton Pavlovič Čechov STRÝČEK VÁŇA režie Petr Lébl
18.st	G. Tabori BALADA O VÍDEŇSKÉM ŘÍZKU režie Jiří Pokorný
19.čt	Michael Mackenzie BARONKA A SLUŽKA režie Peter Gábor
20.pá	A. P. Čechov STRÝČEK VÁŇA režie Petr Lébl - 11.00 - pro školy
20.pá	Ronald Harwood GARDEROBIÉR režie M. Huba - Soubor DvD
21.so	Anton Pavlovič Čechov IVANOV režie Petr Lébl
27.pá	E. Hauptmannová, B. Brecht, K. Weill HAPPY END režie Jiří Ornest
28.so	M. Mackenzie BARONKA A SLUŽKA režie Peter Gábor - 17.00
29.ne	Jan Kraus NAHNILIČKO režie Jiří Ornest - mimořádné vstupné
30.po	Jean-Claude Carrière TERASA režie Jiří Pokorný

Začátky představení v 19.00 hodin, není-li uvedeno jinak

Objednávka vstupenek

osobně Ánenské nám. 5 - **e-mailem** marketing@nazabradli.cz
telefonicky 222 22 20 26 (po 14.00 hod.) - **faxem** 222 22 03 84

Nevyzvednuté rezervace se uvolňují **týden** před představením.

Pokladna je otevřena od 14.00 - 16.00 a 16.30 - 19.00. hodin.

o víkendy 2 hodiny před představením.

Předprodej na leden začíná 9. prosince v 11.00. Pauza 15.00 - 15.30.

O

čem
se
(ne)
mluvíŠOSKY₁₂
(Šofarovy fotosky)

Na to by ani

Andy

Warhol

neměl

odpověď.

Jak říkám, je

to famózní..

Jsem z tak staré doby, že si ještě vydržuji fotoalbum, vlepuju do něj fotografie, neboť tak šel život... Mimo svých osobních snímků však přechovávám i ty, se kterými nemám nic více (ani nic méně) společného, než že k nim mám vztah...

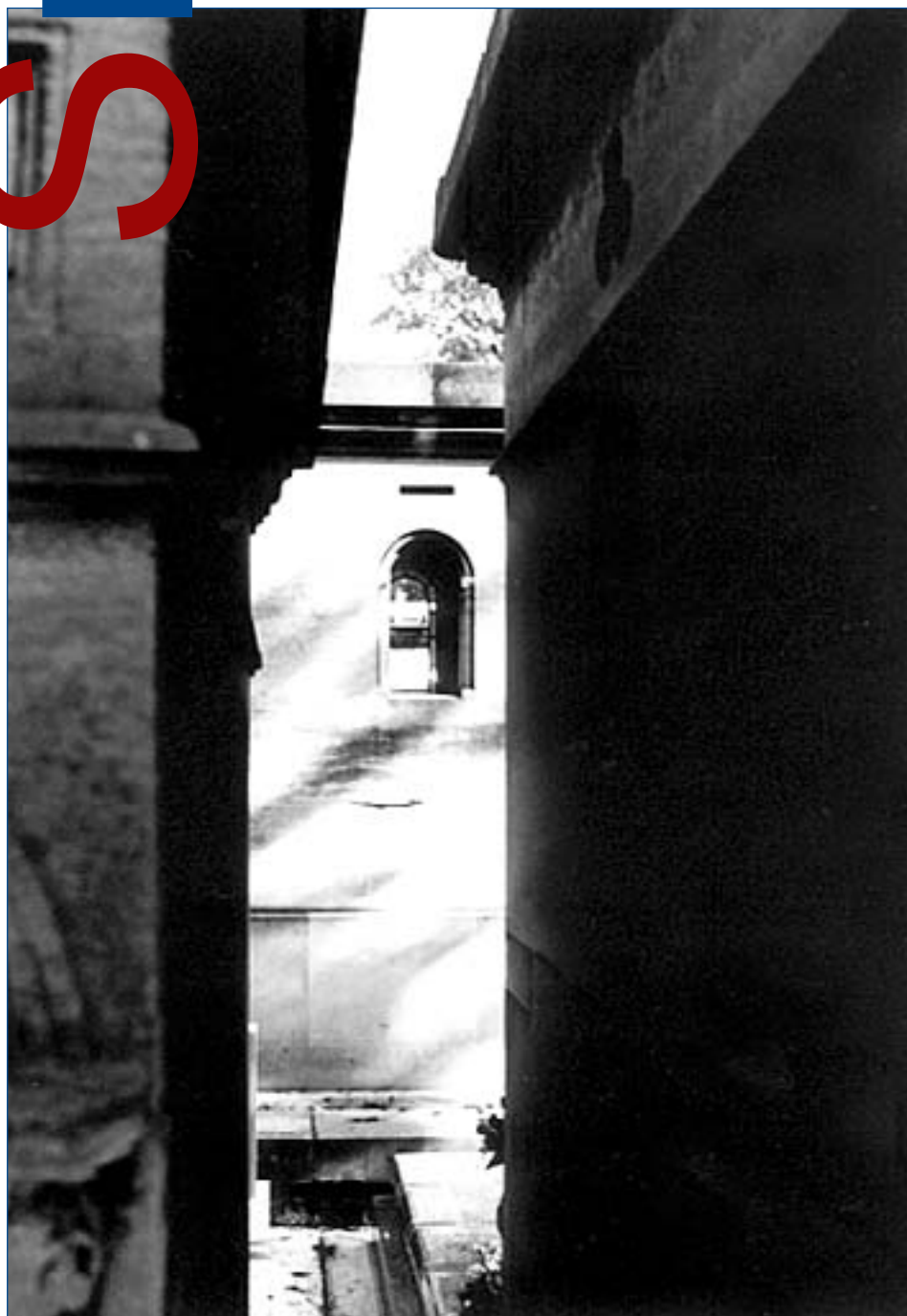
Na konec roku dávám něco famózního, něco tuplovaně krásného, až oči budou přecházet. Tahle fotka vyšla někdy v 60. letech v nějakém časopise (nevím v jakém, ale věřím, že buď ještě vychází, nebo se přetransformoval v nějakého pěkného pohrobka) a jmenuje se *Dvoufázová sklizeň*. Je to ukázka toho, že společnost, která vybudovala základy socialismu a už nějaký pátek nesla v názvu svého utlačovatelského státního útvaru (republiky) slovo „socialistická“, se nebojí vybírat si se západního umění to dobré, co vydrží. Neboť i na Západě tehdy žili soudruzi pracující. A takhle tedy naši zemědělci odpovídali na impulsy tzv. *land-artu*. To, co mnozí za

hranicemi považovali za vrchol progresivity a modernismu, to naši družstevníci prováděli v rámci pracovní doby díky zemědělské technice v socialistickém vlastnictví dnes a denně. Není to důkaz, že socialismus uměl spojit práci s uměním, tedy základnu s nadstavbou, aby tak dokázal, že naše práce není odlišitelná? A to kdybychom ukázali lány rozparcelované příkopy a připravenými hromádkami drenážních trubek, to vše focené z výšky z letadla vymyšleného našimi mozky a vyrobeného našimi rukama? Na to by ani Andy Warhol neměl odpověď. Jak říkám, je to famózní...

Radim Kopáč

Foto Radim Kopáč

ky
ru
s

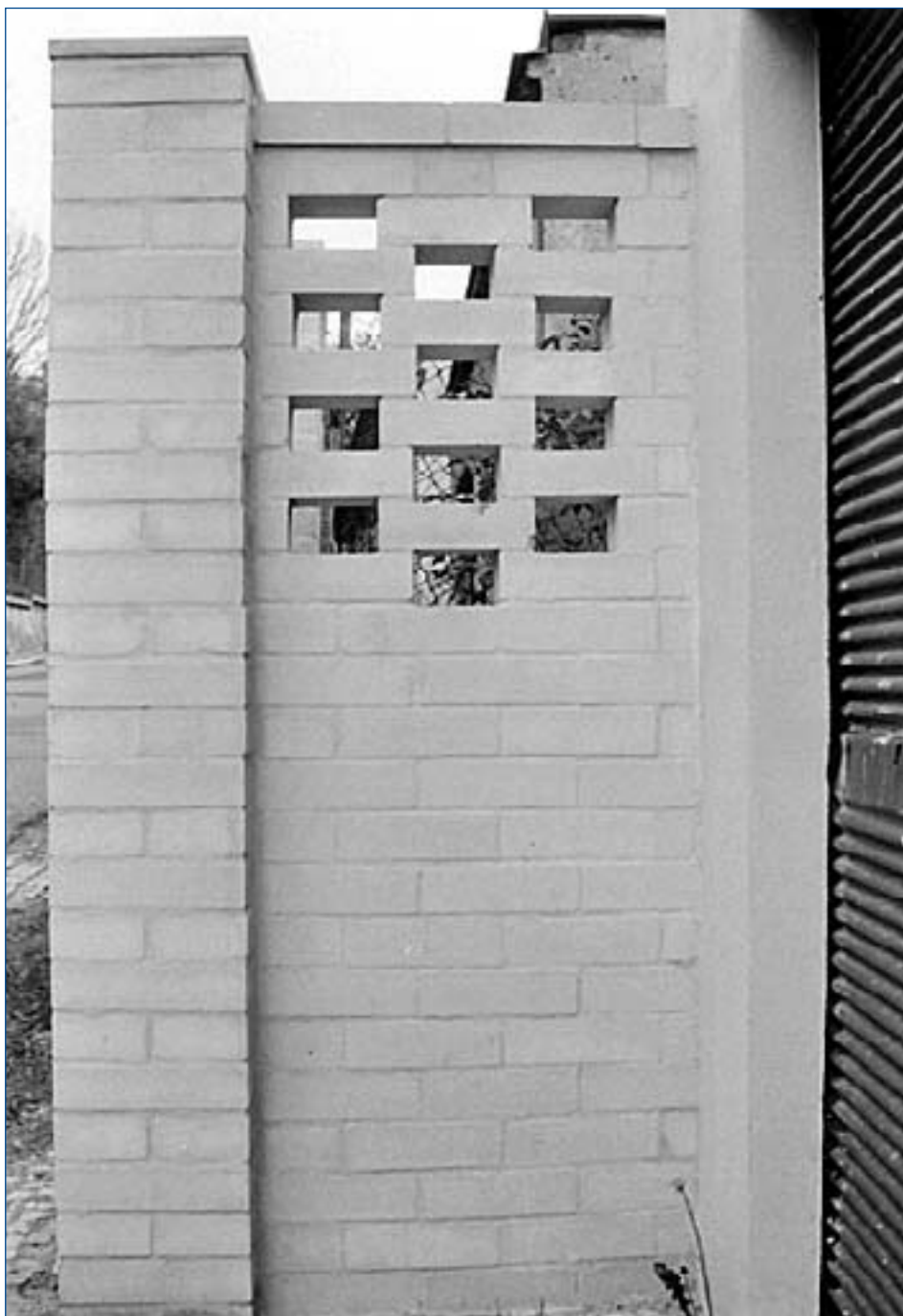

Představujeme Vám (jména české poezie a prózy)

Sen

o proutěných křeslech

Sedíme s AP v proutěných křeslech, která jsme si vynesli na ulici. Je teplý letní den. Ulice je široká, domy po stranách nízké, sedím proti slunci. AP něco vypráví. Potom vcházím do dveří naproti svému bytu. Dívka, která mě zve dál, se právě přistěhovala. Je to AG. Má dlouhé rusé vlasy, usmívá se. Provází mě po bytě. Byt je malý, kuchyň plus pokoj. Stojím uprostřed pokoje, rozhlížím se. Vidím stůl, nad ním polici s knihami. Aha, tady každý večer sedí a píše, říká si. Pak mi přijde divné, proč by psala, vždyť je herečka. Po levé ruce je ještě jeden stůl, zaházený věcmi. Vidím postel, na zemi je huňatý koberec. Pokoj je jasně osvětlený sluncem. AG přichází, jde ke mně a políbí mě na rty. Směje se. Nemysli si, že se líbám s každým, říká. Překvapuje mě, že se chová spontánně. Odněkud vytáhne staré kolo a vrátíme se na ulici. Jsme pár bloků od místa, kde jsme seděli s AP. AP pobíhá mezi křesly. Něco má v rukou, nevím přesně, co to je, jsme od něj zatím příliš daleko. Najednou vidím několik ostrých záblesků, AP fotografuje. Jdeme k němu, AG se usmívá. AP říká, že nás vyfotografuje. Pózujeme, je mi to nepříjemné. Potom jsem znovu v bytě AG. AG tam ale už není, zmizely také vchodové dveře. Stojím na prahu, po schodech přichází listonoška. Nese jeden balík pro AG a jeden balík pro mě. Něco povídá. Podpisuji se jí na nějaký papír a říkám, že bydlím v bytě naproti. Ona odchází.

(8. září 2002)

Sen o knize a muži

Stojím u baru ve velké, spoře osvětlené hale. Nalevo od baru je pódium. Za barem postávají VK a BT a míchají nápoje. VK se na mne obrátí, navrhuje mi, abych přijel do Brna, že mne rád představí nějakým lidem. Přemýšlím o tom. Přichází BT a nabízí mi svoji knihu. Je to jeho první próza, usmívá se, z knihy trčí cenovka 78 Kč. Neodpovím, listuji knihou. Možná, zamumlám, později. Vycházím z místnosti, přede mnou se rozvírá široká, tichá chodba, po levé i pravé straně je spousta zamčených dveří. Chodba se po chvíli stáčí doprava, je teď více osvětlená. Slyším bzučení zářivek. Docházím k místnosti, o které si myslím, že je záchod. Z místnosti se ozývá nějaký hluk. Zastavím se ve dveřích. Slyším tupý úder. Vejdu dovnitř, místnost je osvětlená žlutým světlem, po stranách u země jsou široké plechové žlaby, ve kterých bublá žlutá moč. V rohu na zemi leží muž, je ke mně obrácený zády, hlavu a jednu ruku má ponořenou ve žlabu. Od úst mu jdou bubliny. Přiblížím se k němu, mlčím. Ani nevím, jestli mu chci pomoci. Muž se najednou postaví na nohy, udělá pár kroků doleva a přepadne přes zábradlí na schody, které vedou do nižšího patra záchodu. Skulí se ze schodů a leží teď ve stejné pozici, jako jsem ho před několika okamžiky našel. Rychle se vracím do místnosti s pódium. Jdu k baru, podávám BT stokorunu, s tím, že knížku od něj koupím. Neberu si ale ani drobné ani knihu a rychle vycházím z místnosti. Chodba zmizela, stojím na prašné cestě před budovou. Obloha je zakrytá těžkými černými mraky, špatně se dýchá. Utíkám pryč. Z budovy vychází BT, chechtá se. V ruce drží knihu. Snad za mnou něco křičí.

(23. červenec 2002)

Radim Kopáč

Představujeme

ky
s

Vám

(jména české

poezie a prózy)

Sen o vejci

Procházíme se s přítelkyní parkem. Nesu nákupní košík, který je prázdný, přítelkyně má v ruce krabici s dvanácti vejci. Za první zatáčkou sedí žena v bílé zástěře, před sebou má stůlek a na něm kasu. Podávám jí krabici s vejci a když žena markuje cenu, přítelkyně krabici otvírá a ukazuje, že dvě vejce chybějí. Ostatní vejce jsou různě a nepřírodně velká. Některá mají okrovou barvu, jiná mají povrch drsný jako omítka nebo pokrytý puchýři. Díváme se na prodavačku, její hlava je podivně natočená doprava, civí na mě zamlženými očima. Vidím, že kůže na jejím obličeji má několik vrstev, které se na řadě míst odlupují. Žádáme vysvětlení. Žena pomalu pokrčí rameny. Přítelkyně odchází, že dojde pro dvě chybějící vejce. Já vyndávám z krabice ještě jedno a ukazuji je ženě: vejce je prasklé a kape z něj bílek. Rovněž odcházím. Po několika krocích slyším za se-

bou hlas: nějaký muž nabízí ženě s kasou malé růžové prase. Prý je právě chytil. Žena odmítavě kroutí hlavou. Chlapík s prasetem nás dostihne a prase mi nabízí. Prase má nepřírodně dlouhý rypák, který je snad z matného skla a dutý. Najednou mám v ruce nějaký předmět, podobá se hlemýždi, a házím jej po praseti. Prase hlemýždě zachytí rypákem, vdechne, nafoukne se a kýchne. Hlemýžď vyletí z jeho rypáku a míří na mě, uhnu, ale v ten okamžik mi z ruky vypadne nakráplé vejce, které jsem stále držel. Rozlije se po zemi ve tvaru skvrny, která je v jednom místě nápadně protáhlá. Vejce nemá žloutek, bílek má barvu matného skla, podobně jako rypák prasete. Muž s prasetem pod paží se chechtá, ukazuje na rozbité vejce a říká, že to není pěkná kresba.

(2002)

Radim Kopáč

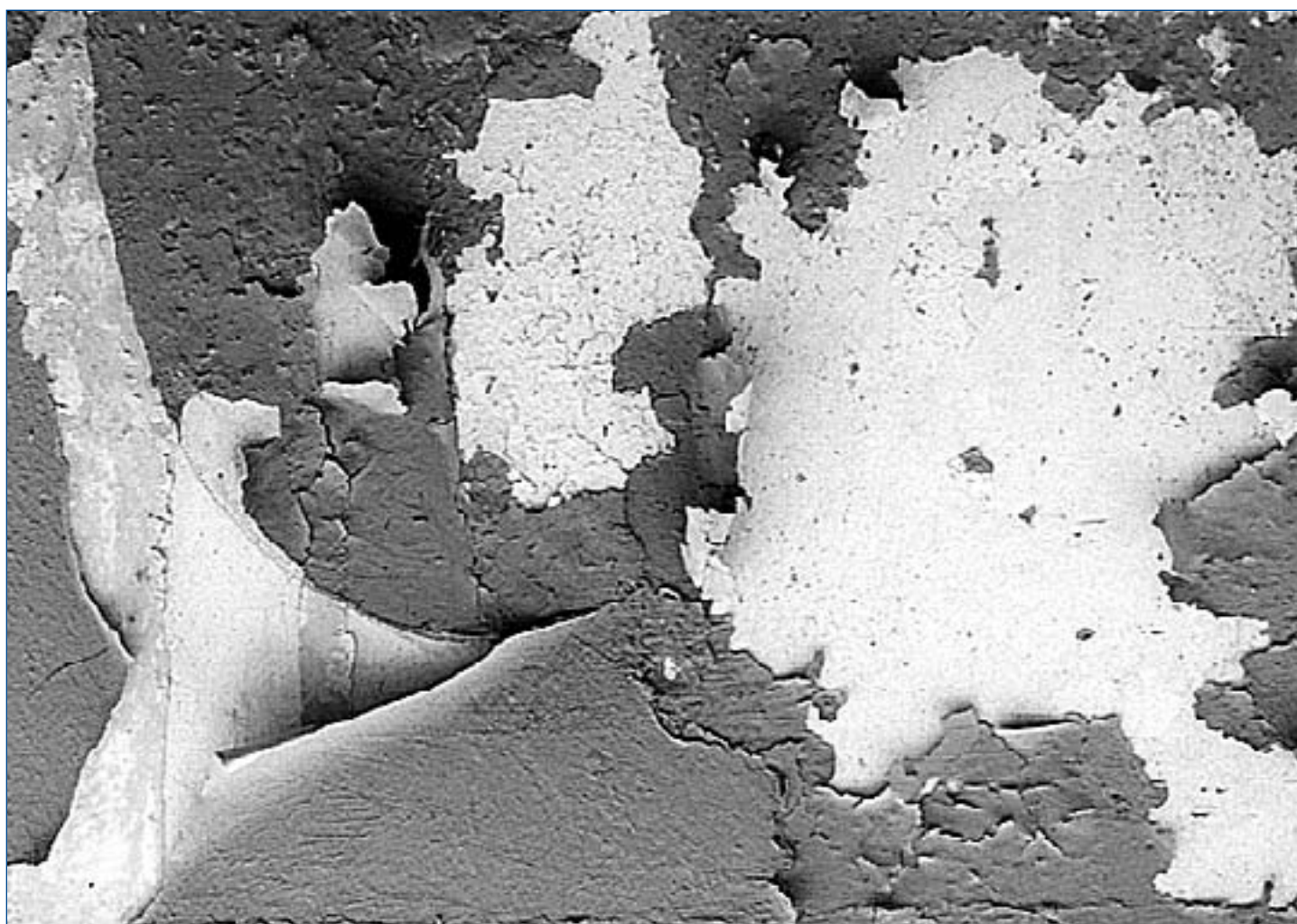
Představujeme

ky
s

(jména české

poezie a prózy)

Vám

Sen o jezeru

Přijíždím vlakem k jezeru. Vlak zastaví, seběhnu pár kroků a jsem u zátočiny, kterou zprava rámuje skála. Volají na mne: Pane doktore! Na vodě, jen pár metrů od břehu, plave velký gumový kruh. Slyším: Ten kruh je pro neplavce, pane doktore! Skočím do vody. Je jí však sotva po kotníky, a tak si narazím kolena a hlavu. Vynořím se a postavím. Chvilí se rozhlížím, cítím, že kolem mne je spousta lidí, ale nikoho nevidím. Podívám se do vody – stačí krok a jsem na hlubině. Znovu skočím do vody, pod vodou se několikrát převrátím a doplavu k velkému gumovému kruhu. Pohodlně se do něj usadím a vítr mne unáší doprostřed jezera. Cestou mi kladou otázky: Pane doktore, kde bydlíte? A co míváte k snídani, k obědu, k večeři? Slyším hlasy, ale ani tentokrát nikoho nevidím. Odpovídám: Bydlím ve velkém mrazícím boxu. K snídani mám zmraženou čtvrtku kuřete, k obědu mražená husí játra a k večeři mražené hovězí. Jsem uprostřed jezera. Rozhlížím se, na pravém břehu vidím koleje, levý břeh se prudce zdvíhá a záhy přechází v les. Najednou kolem mne proletí kus ledu. A další. Slezu z velkého gumového kruhu do vody a schovám se uvnitř něj. Kolem stále létají kusy ledu. Cítím, že někdo stojí na břehu a ten led po mně hází. Chci se tím směrem podívat, ale další kus ledu mne zažene zpátky do kruhu. Nakonec se mi podaří vystrčit hlavu: zahlédnu člověka, který se napřahuje, aby po mně znovu hodil kus ledu. Sotva jej zahlédnu, zmizí.

(2001)

Radim Kopáč

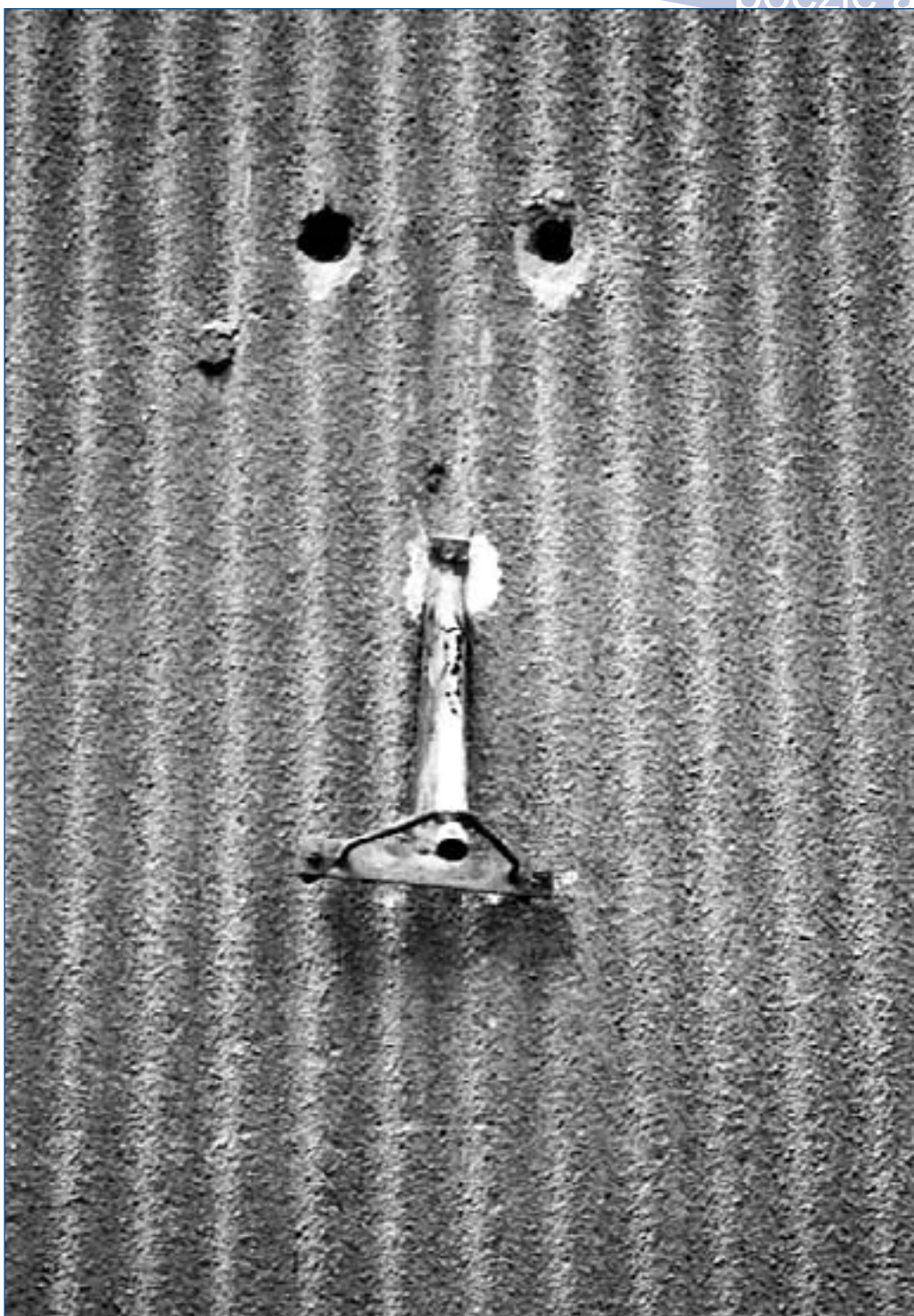
Představujeme

ky
ry
s

Vám

(jména české

poezie a prózy)

Sen o ženě

Krčím se za velkým bílým kamenem na nějakém kopci obklopeném hustými listnatými lesy, za zády mám vysokou černou skálu. Pod kopcem je vesnice, kterou protéká řeka. Obloha je zatažená, schyluje se k bouři. Na cestě pode mnou se procházejí řady lidí – zleva doprava a zprava doleva. Připomínají vojáky. Když se míjejí, občas prohodí pár slov. Najednou je cesta prázdná a jen z dálky doléhají útržky slov. Pak se objeví další řada lidí, mezi nimi ZP s bílými vousy a s úsměvem od ucha k uchu. Podívá se směrem ke mně. Vyrozumím, že mám sestoupit z kopce. Projdu lesem, ale když dojdou k jeho úpatí, místo vesnice se přede mnou rozprostírají čerstvě zoraná pole. Po levé ruce mám dřevnou nebo plechovou ohradu. Vydávám se podél ní. Cesta, po které jdu, je prašná, provází mě pocit úzkosti a strachu. Vím, že nejdu sám, ale postavu vedle sebe nevidím. Ohrada končí a všude kolem jsou pole, cesta vede mezi nimi. Na obzoru se zdvíhá nějaký obrazec ze dřeva. Musím se dostat k němu. Jdu po cestě a najednou z pole vystoupí malý zděný domek. Otevřu vrata a vejdu přes

Radim Kopáč

ry s Vám

Představujeme (jména české poezie a prózy)

zahradu do domu. Je prázdný. Když odcházím, na cestě stojí žena s černými vlasy, asi pětatřicetiletá, za ruku drží malé dítě. Pár kroků za ženou stojí vozka s kočárem. Žena říká, že dál než k obrazci ze dřeva na obzoru mě vzít nemohou. Kývnu a nastoupím do kočáru. Žena s dcerkou sedí proti mě, žena mě upřeně pozoruje, má výrazné oči. Je krásná, představuji si ji nahou a ani se nijak nesnažím zakrýt svoji erekci. Žena si toho všimne a sedne si vedle mě, shodí z ramen šaty a udělá stojku, takže před obličejem mám její sálající pohlaví. Zabořím do něj jazyk. Žena je vzrušená, ale nevydá ze sebe ani hlásku. Najednou kočár zastaví a kočí otvírá dvířka, musím vystoupit. Žena se mi dívá do očí. Sestoupím se schůdků a před sebou vidím obrazec ze dřeva. Jsme na vyvýšeném místě, slunce zapadá, nad obzorem je žluto-rudý pruh. Otočím se k ženě, ale spatřím už jen kočár kordracující zpátky po cestě, kterou jsme před okamžikem přijeli.

(2001)

Strž (velký recenzní prostředek)

Potíže se spisovatelskou beztíží

Zdánlivě nevinný, posléze však stále „vinnější“, sarkastičtější a sardoničtější vyznívající jazykový vtip Jana Křesadla, který se dostal až do podtitulu jeho nové (jak nové? v čem nové? do jaké míry a v jakém smyslu nové?) knihy KRAVEX₅, shodou okolností a proradnou hrou náhody ovlivnil ladění celé autorovy prózy. Onen podtitul totiž zní buď „*aneb potíže stavu beztíže*“ (na přebalu), resp. také „*aneb Potíže stavu beztíže*“ (na titulním listu a v tiráži), leč v tom by si mělo olomoucké nakladatelství Periplum, které nyní knihu vydalo, udělat jasno samo, co z těchto dvou variant je a co není správně.

Pojďme ale někam ad fontes zmíněných potíží a zmíněných beztíží. Jan Křesadlo zemřel před sedmi lety a jest třeba toho železi nejnom po stránce lidské a umělecké, rovněž však i z hlediska ryze praktického: o podobě některých jeho rukopisů, za autora života nevydaných, by se asi s ním ještě mohla a měla nejednou vést rozprava. Umělcův „Kravex“ (říkejme mu tak) tedy vyšel teprve teď, až posmrtně, ačkoli jde o jeden z nejstarších spisovatelských textů – a máme-li velkému mystifikátorovi a kombinátorovi Křesadlovi věřit na slovo i na den a na měsíc, tahle próza vznikla v rozpětí necelých dvou týdnů (!) na přelomu srpna a září 1985. Kravex byl tudíž na světě plných sedmnáct let, než k nám konečně doputoval, a cesta tohoto rukopisu se zdá být nemálo trnitá. Na záložce knihy se taktéž dočítáme, že autor prý svůj manuskript neboli strojepis ještě před rokem 1989 zaslal Josefu Škvoreckému do Toronta, jenomže Kravex se na rozdíl od jiných Křesadlových próz (v té době v *Sixty-Eight Publishers* vyšel triptych *Fuga trium* a vzápětí *Vara guru*) se zřejmě nepotkal v nakladatelství s příznivým přijetím. Škvorecký nejspíše neuvažoval o vydání Kravexu ani po listopadu 1989, kdy si ze zbylých edičních námětů vybíral ty, které potom přece jen realizoval (např. *Provdanou nevěstu* Jaroslava Vejvody).

Na záložce knihy se praví (zřejmě perem redaktora Petra Hanušky), že „*nad důvody, proč Kravex₅ nebyl vydán již tenkrát, by bylo před přečtením knihy zbytečně spekulovat*“. Po přečtení je to oprav-

du pochopitelnější: Josef Škvorecký je tu zkarikován sice přátelsky, nicméně neslavitelně jako nadmíru roztržitý literát, kterýžto si ale vůbec, ale vůbec, ale vůbec nic nepamatuje – dokonce ani to ne, komu udělil Cenu Egona Hostovského, a pokud ano, nemá tušení, zdalipak novopečený či postupně stále víc staropečený laureát opravdu existuje. (Což jest průhledná narážka na okolnosti spjaté s Cenou Egona Hostovského, již Křesadlo obdržel za románovou prvotinu *Mrchopěvci*, za dílo, jež tvůrce v Kravexu něžně přejmenovává na *Vransupové*.) Nic se tu však neprozrazuje o tom, kdepak se právě vydaný román nalézal deset let poté, ač by to křesadlovec tuzemské i cizozemské určitě mohlo zajímat: inu, byl tam, kam putovala většina spisovatelských děl po roce 1989 – v nakladatelství Ivo Železný.

To ovšem tenkrát dávalo přednost jiným autorovým rukopisům (např. knihám *Zuzana a dva starci*, *Zámecký pán aneb Antikuro*, *Girgal*, *Obětina* či *La calle Neruda*) a po Křesadlově smrti už o vydávání zbývajících textů ztratilo zájem, takže péči o ně záhy převzaly olomoucké knižní domy Votobia a nyní Periplum. Jenže Ivo Železný měl pro nevydání Kravexu pádné strategické důvody: zrovna v době, kdy měl v úmyslu získat souhlas našeho věhlasného torontského exulanta s vydáváním jeho spisů v Nakladatelství IŽ (kam by se přemístily z degenerujícího Odeonu), se mu jaksi nehodilo vydat burlesku, ve které se píše (sice mírně, přemírně, stejně však ironicky, ba i satiricky) o literátovi jménem Daniel Löwenloch, udělujícím Cenu Ervína Topolského a stojícím v čele Zaopatřovacího ústavu Ervína Topolského. A tento ústav byl podle Křesadla, nastojte, umístěn na zemědělské družici a zároveň na gigantickém kravíně ve stavu beztíže – neboť kde jinde by bylo literátům tak lehké na mysli i na duši, když ne mezi dojnícemi, dojičkami a za stavu beztíže?

Ano: stav beztíže a všechny potíže s tím spojené, to je nápad č. 1, jenž Křesadlovi v Kravexu umožnil rozehrát celou féerii groteskních, pitoreskních a panoptikálních situací, které všechny stojí a padají s kontextem beztížného stavu a efektů z něho vyplývajících. A nebyl by to uštěpačný voltairián Křesadlo, kdyby všechny důsledky a následky stavu beztíže nerozehrál na momentech, o kte-

**A tak se v Křesadlově podání sexuální a erotické akty na družici za
ouplné beztíže proměňují v létání či spíše poletování všeho a všech,
nejen dvojice či třeba trojice těl, ale i všeho ostatního, co se při obcování
uvolňuje a co tudíž v beztížném stavu nabývá schopnosti vznášet se
a pohybovat v prostoru – čili nejen sperma, ale třeba též kapky potu.**

rych ze své lékařské praxe věděl příliš, až příliš mnoho: na sexuálních deviacích či para-deviacích těch nejnorněji si počínajících jedinců homo sapiens. Neboť přece už odedávna patří k lidské přirozenosti nejenom „tradiční“ či „klasické“ erotické aktivity, leč i aktivity nepřirozené, neklasické a netradiční, zde navíc beztížné, možná dokonce ještě tradičnější a klasičtější než všechny ty klasické a tradiční.

A tak se v Křesadlově podání sexuální a erotické akty na družici za úplné beztíže proměňují v létání či spíše poletování všeho a všech, nejen dvojice či třeba trojice těl, ale i všeho ostatního, co se při obcování uvolňuje a co tudíž v beztížném stavu nabývá schopnosti vznášet se a pohybovat v prostoru – čili nejen sperma, ale třeba též kapky potu. Atakdál, doplníme podle vlastní nespoutané fantazie, pokud možno pokřesadlovsku košilatě. Do tohoto všeobecného beztížného kopulování se činně zapojuje jak všemůžný kynantrop, tedy psí člověk neboli člověkopes (zde je záhodno připomenout Girgala, titulního člověkopského hrdinu rané Křesadlovky prózy), tak i rozličné mechanické přístroje, užitečné pro nepřetržitou pan-kopulaci všeho se vším – nejlépe za velebných tónů hudby J. S. Bacha. Možná i postmoderní pány a dámy může v této souvislosti zaujmout, že díky stavu beztíže na Kravexu dochází u samců k permanentní erekci: odporovalo by fyzikálním zákonům, kdyby k ní nedošlo, ať si to hrdinové přejí čili nikoli.

Nápadem č. 2 je konfrontace, které si asi jen málokdo v nekonečném kolotání Křesadlových groteskních situací povšimne a která přitom představuje nejvlastnější výpověď či poučení z celého příběhu: totiž střetnutí zmíněného světečku kopulujících (či také písčících, ale o nich později) lidiček se světem bezohledného násilí. Ten je v Kravexu ztotožňován s novodobými piráty (ach ano, zapomněli jsme zdůraznit, že děj knihy se samozřejmě pohybuje kdesi v daleké, technicky zdatné a vydatně imbecilní budoucnosti, i když ty postavičky z nepravé sci-fi jsou tolik, tolik přítomné), s tlupou lidí, kteří by mohli ztělesňovat novodobé teroristy, kdyby je Křesadlo neobdařil kombinovanými hitlerovsko-stalinistickými jmény a kdyby z nich neučinil prachobyčejné levičácké tluchuby. Nepochopíme však: tzv. pravičáckých tluchubů je v každé spisovatelově knize rovněž nadbytek. Ti však nemají v úmyslu stáhnout člověka z kůže, aspoň nikoli doslova – a právě toto stahování kůže zažíva, jež poskytuje bojovníkům za humanější zítřky (Křesadlo jim říká „komunofašisté“) takové potěšení (nezapomínejme, že to vše bylo napsáno již v roce 1985 a jen stěží umělec činil ve svém textu podstatnější zásluhu), tvoří jeden z můstků k nápadu č. 3:

Právě jeho prostřednictvím si spisovatel vyřizuje účty s některými našimi prozaiky a při této příležitosti mudruje a rozumuje nad leckterými důvody a příčinami k existenci veškerého literárního živobytí. Promlouvá tak jako literát, jenž se k soustavné-

mu psaní dostal až na prahu stáří a jenž tím pádem nahlíží na všechny subjekty „dosti spisovatelského vzezření“ se zjevným depektem. Má k němu ovšem dva velice dobré důvody: shledává v mužích pera buď nadobyčejnou morální laxnost (a jeho Daniel Löwenloch-Josef Škvorecký sice není laxní z hlediska vyššího principu mravního, o to víc je však nedbalý a nevšímavý vůči svým bližním), a dále nepochopitelnou posedlost čili zjevnou umanutost sexem, resp. přinejmenším chronickou zálibu v neomaleném popisování sexuálních výjevů a výstupů.

Toto se prý v současné spisbě české děje v takové míře, již gentleman Křesadlo, vystupující v knize pod pseudonymem Homér Křídlo, vůbec nemůže pochopit. To už mu jsou bližší „přirozené“ případy sexuálních deviací: u nich přece jde o legitimní duševní chorobu, zatímco u spisovatelů, jak se na všech sloupích dovídá a dočítá, má jít o projev svobodné tvorby, dávaný na odiv a dobře honorovaný, neboť jest přece do značné míry motivován komerčními stimuly. „*Nekecej a mrdej*“, tak zní podle Křesadla mravní zákon současné české literatury – a on sám, aby se nevzpečoval proti tomuto totálnímu imperativu, také příčinlivě popisuje na mnoho způsobů součlověčí i souzvířecí obcování – pouze však s tím rozdílem, že tak tyto úseky nechá vysázet v azbuce, kterou totiž, jak soudí, brzy nikdo z Čechů nebude umět číst...

V Kravexu si spisovatel bere na mušku kupříkladu Jana Čtyráka (tj. Jana Nováka),

Stráž (velký roční proštrádek)

dále Martina Smilníčka (tj. Martina Harníčka), ale ze všeho nejvíc Anatola Chlíváka, což by mohla být karikatura Milana Kundery, tvůrce, který Křesadlovi vzhledem ke své erotické a morální frivolitě nepřestajně pil krev a se kterým autor vehementně polemizoval například v jednom z posledních parížských číslech *Svědectví*, zvláště pak však v triptychu *Obětina*. V Kravexu vesměs jde o samé exilové literáty, jejichž záliba v oplzlinách je údajně nad možnosti vypravěčova chápání. Leč to všechno není žádný literární establishment, jak se mylně usuzuje na záložce této prózy, nýbrž spíše jakási volná cháska údajně mravně vyšinutých psavců, kteří v očích Homéra Křídla neumějí psát o ničem jiném, takže píší jenom o tom: „Šamej šekš.“

Dochází tedy k zvláštnímu paradoxu: na jedné straně (zde i v jiných knihách) spisovatel poukazuje na fyziologický základ lidské bytosti a na její všudypřítomnou tělesnost, jakmile se však setkává s literárními vylíčeními jednoho frekventovaného projevu této fyziologičnosti a tělesnosti, pokládá to za znamení a důkaz par excellence špatné morálky a nicotného talentu. A jak už to na světě i v literatuře chodí, nechá se polapit do vlastní pasti: Křesadlové erotické a sexuální scény jsou v Kravexu dosti těžkopádné, křečovité a především nudné. Chybí jim zde ironická jiskra, která proskakuje v jiných knihách autorových, zatímco zde je pokaždé původní představa načrtnuta lépe než její konečná podoba. Sexuální počiny za stavu beztlíže s neukojenými dojičkami jsou zajímavé jen odtud potud – a za potud následuje lopotná nuda – s bohužel i s nejednou chybou v azbuce (například: „mučit“ není totéž co „močit“). Horování nad nicotností talentů se tu přetváří v znicotňování vlastního vypravěčova talentu.

Ale vždyť je to tak dávná kniha, natolik raná spisovatelova próza! Jenže víceméně v téže době přece Jan Křesadlo dokončil i takové stylisticky vyvážené texty jako zmíněné romány *Fuga trium* a *Vara guru*, nemluvě o mytických *Mrchopěvcích* – není jádro pudla v tom, že tyto tři knížky vyšly u Škvoreckého v pečlivé jazykové a stylistické redakci, zatímco žádná další prozaická autorova publikace již nikoli? U Kravexu to ani nebylo možné: vstupovat do textů post mortem je proti etice, předkládá se nám rukopis z autorovy pozůstalosti, do nějž nelze zasahovat či ho upravovat. V nakladatelství Ivo Železný se komplexnímu redigování Křesadlové tvorby věnovali asi jen minimálně, ačkoli je evidentní, že právě kompozice a vůbec strukturace prózy je největší spisovatelovou slabinou, zpravidla ovšem přehlušenou gejzírem nápadů, silou sentencí a hravostí umělcových jazykových eskapád. Jenže jako podobně autorsky nezredigovaná, kompozičně beztvářá vyznívá též próza Kravexg. I kdyby si s ní chtěl dát redaktor Petr Hanuška maximální práci, přepsat nanovo ji dozajista nemůže, jedině důkladně zrevidovat text, jak také seriózně učinil. Ale to měl udělat a to by asi udělal sám Křesadlo – kdyby byl ještě mezi námi. Třeba by přitom ruče opravil Magdalenu Vaculíkovou na Marii či Madlu, ale neš.

Přes všechny vylíčené sexuální peripetie ve stavu beztlíže je tmelem Křesadlové grotesky karikatura lidských typů, které mají nejenom dvojí tvář, ale i dvojí (ne-li trojí) kůži a kteří tím pádem bez problémů vystupují pod několikera jmény: tedy lidé, jimž zcela chybí kýžená identita osobnosti. Z jedné takové karikatury na čtenáře vykukuje rozporuplná postava Egona Bondyho (prozaik ho znal od začátku padesátých let),

kteřá je zesměšňována též v řadě jiných autorových knih a kterou Křesadlo teď v Kravexu nechal vegetovat na beztlížné družici-kravíně, kdesi mezi spisovateli, kteří si přes údajnou revolučnost nemohou vynachválit selanku v Zaopatřovacím ústavu mezi dojičkami a dojnícemi. Právě Egon Bondy je spisovatelem příkladem totálního chameleonství, je mu člověkem mnoha duší, nefalšovaným mistrem dušesloví – jenomže právě dušesloví, nikoli dušezpytu.

Znalci tvorby Jana Křesadla budou asi v románové grotesce Kravexg spatřovat zejména určitou mezi-variantu, prózu, která se ocitá na rozhraní mezi již dokončenými texty (např. *Girgal*, jež Josef Škvorecký také nechtěl uveřejnit, anebo *La calle Neruda*) a mezi texty rozepsanými nebo tehdy nezačatými (mj. *Obětina*). Jako by si tady Křesadlo chtěl vyzkoušet některé postupy, jejichž únosnost si pak ověřoval též v dalších knihách. Zpravidla zůstává jen u prvotních satirických záměrů: kopulování za stavu beztlíže je průhlednou parodickou replikou na Kunderovu „nesnesitelnou lehkost bytí“ a roli literárního outsidera, posluhujícího velikanům písemnictví, Křesadlo napsal „na tělo“ sám sobě. Jsme tudíž svědky první verze autorova rukopisu – a tato nedotaženost a nedokončenost je znát i v těch scénách a v těch pasážích, které se spisovateli nepochybně podařily. Pořád však jde jen o pracovní verzi – a toto poznání je o to tísnivější, že máme v rukou šaškovsky chmurné literární svědectví z časů, v nichž „žádné světlo tmou neprorazilo“. Tuto sílu světla prorážejícího tmu žel neměl ani tu tragigroteskní, tu komediálně polemický Kravexg.

Vladimír Novotný

8 žen (recenze na film)

Jsou krásné. Svůdné i ušlechtilé. Intelligentní, drzé, i silně nepříjemné. Zranitelné i protřelé, tvrdé a silné jako buldozer, touhy chtivé, naivní a zamilované jako šestnáctky, plné nenávisti a melancholie. Jsou životem zlomené i sebevdomé, lstivé a nevyzpytatelné. To všechno jsou ŽENY a právě tady je jich osm.

Prototypy ŽEN, každá je jiná a přece... Spojuje je jeden muž. Mrtvý muž v pokoji jednoho opuštěného zasněženého sídla, situace jako naklonovaná z detektivky Agathy Christie. Znáte to. Jedna mrtvola, jeden dům, nikdo nic neví a všichni (všechny) jsou podezřelí. Kdo vraždil? A jaký měl motiv?

Mladá Suzon přijíždí na vánoce do francouzského rodného domu z Anglie, kde studuje. Doma ji očekává elegantní matka, pubertální sestra, nemohoucí babička, staropanenská tetička, dvě služebné, a ještě někdo navíc. Do hry později vstupuje Pierret-

te, sestra zavražděného a černá ovce rodiny, prý „bývalá exotická tanečnice“. Po objevení mrtvoly jediného muže v domě zůstávají všechny ženy uvězněny kvůli (klasicky) přestřižnutému telefonnímu drátu a zasněžené silnici a začíná vyšetřování zločinu.

V tíživé izolaci, strachu, očekávání a nucené samotě si začíná nedobrovolná skupinka vězenkyň vykládat pasíans. A každá z nich musí odkrýt své karty. Zprvu si navzájem obětují drobné malichernosti a nakonec samozřejmě dochází i na dlouho očekávaná esa – utajovaná tajemství, bolavé pravdy, letité křivdy a pozor – nesmí chybět ani bonusový žolík navíc.

Podle divadelní hry Roberta Tomase natočil režisér Francois Ozon, kterého zná především francouzské filmové publikum (např. díky Kamnům na rozpálených kamelech, 1999). Tímto snímkem potvrzuje hravost, rafinovanost a lásku k ženám.

V jeho filmu je přítomen starý problém evropského filmu. Pokud se evropské filmy netočí v americké produkci (nebo pod záštitou různých celoevropských filmařských nadací), jen tak se na jiné evropské plátno ne-

dostanou. Proto většinou známe francouzské hvězdy z jejich pro nás zlaté éry, kdy francouzské filmy byly u nás (společně ještě s italskými) frekventovnější a přístupnější. Klasické filmy Buñuelovy (Deník komorné atd.) a vystoupení např. Deneuveové, či Ardantové vypadá jako jejich comeback. Což je samozřejmě chyba, stačí prostudovat jejich přeplněnou filmografii. Isabelle Huppertovou jsme měli možnost vidět v nedávno uváděné (např. na loňském MFF v Karlových Varech) Pianistce. Roli frustrované komplikované sadomasochistky vystřídala rolí staropanenské nešťastné hysterky, která svůj život obětovala nemohoucí matce – již skvěle ztvárnila další velká dáma francouzského filmu Danielle Darrieuxová. Postava švagrové Augustine, povětšinou vzteká komická figurka, vhodně vyrovnává ostatní charakterystiky postav a zlehčuje mnohdy dusné a přespříliš dramatické scény. Huppertová je jako vždy výjimečně přesná a svojí nepříjemností vám zaleze až pod kůži. I její přehrávání, stejně jako u ostatních, zlehčuje a osvěžuje konverzační styl filmu. Přehrávání postav vlastně staví všechny ženy pod světlo ironie a nadhledu, který dovedou mít samy nad sebou. Svými muzikálovými čísly vás herečky nejen dojmou, ale hlavně pobaví.

Ve filmu najdete spoustu odkazů k předešlým filmům slavných akterek, takže pokud jste znalci francouzské kinematografie budete se bavit ještě víc.

Všech osm hereček je skvělých a s komplikovaným retro detektivním muzikálem si poradilo výtečně. Krása Catherine Deneuveové je noblesně vyvrálá. Démonická femme fatale v podání Fany Ardantové je tradičně výborná, drží „glanc“ a úroveň ve stylu filmu. Virginie Ledoyenová (mladá Suzon) se nejvýrazněji mimo francouzský film promítla vedle Leonarda DiCapria v Pláži a její postava mladé rozumné dcery je pojata velmi věrohodně, stejně jako u její filmové sestry, pubertální Catherine (Ludivine Sagnierová). Obě nadané dívky setkání s hereckými giganty vedle sebe ustály. A není možné za-

Strž (velký prostředek)

pomenout ani na Emmanuelu Béartovou v roli služby, která spojila křehkou krásu s ženskou drzostí a vyzývavostí naprosto dokonale.

Ženy odkrývají své karty se stupňující gradací a tak udržují diváky ve správném napětí, jak to tedy ještě půjde a může jít dál. Pravda, odkrývání jednotlivých rodinných i osobních překvapení nakonec působí – a snad i záměrně – stejně vygradovaně jako vrcholný díl poslední série Esmeraldy.

Nadsázka a vtip jdou ve filmu ruku v ruce s noblesou. Spojení detektivky, dramatu, komedie a muzikálu podle divadelní předlohy zní sice jako šílenství, ale hvězdy se prý při natáčení skvěle bavily a režisér dodržel v celém snímku styl a jednotnou ideu. Pokud nejste muž, u filmu neusnete. Nejde ovšem o snímek ryze ženský. Muž, který ho chce pochopit, musí být jen vnímavý, správně naladěný a nesmí se světa žen bát.

Atmosféru i styl filmu dodržují i internetové stránky, pro zpětné sebeoblažení si stojí za to si pustit alespoň krátké ukázky z jednotlivých hudebních čísel. Ta a nejen ta najdete na vkusných webových stránkách www.8femmes-lefilm.com.

I když je film postaven především na výkonech slavných hereček, nejedná se o oslavnou pietní akci voskových figurín. Francouzský film naopak ukazuje, že legendy ještě žijí, a co víc – pořád umí na jedničku. Čtyřgenerační exhibice ve francouzském stylu provede diváka tajemnými zákoutími ženské duše. Herečky se živě a s přehledem pohybují v různorodé škále charakterů a nálad a na malém prostoru rozehrávají komedie i tragédie osmi životů. Hrají si a je vidět, že rády. Režisérův záměr vytvořit svět, kde si ženy se svými emocemi a traumaty naprosto vystačí, podmiňuje prostředí – velký barevný a (stylový) kýč. A postavy do něj zapadají v každém svém pohybu, v každém záběru, v každém vhodně dopadajícím paprsku světla, stejně jako dobře umístěná porcelánová soška na krbu. Vše je dokonale sladěné, uhlazené a připravené pro virtuózní ženský herecký koncert, při kterém dojde k odkrývání niterných mystérií každé z osmi žen.

Ten mrtvý muž nahoře v zamčený ve své pracovně nakonec vlastně není ani důležitý. A nebo že by přeci jen?

Irena Prázová

„bojujeme proti sobě, my lodyhami z fenyklu a oni metlou čiroku“ (nad Benandanty Carlo Ginzburga)

Každé setkání s něčím novým, neobvyklým je zkušenost, která nás může obohatit. Obohacením pro naši historiografii jsou „černé“ (alespoň podle přebalu) knihy, které vydává nakladatelství Argo. Edice *Každodenní život* tohoto nakladatelství představuje naši odborné i laické veřejnosti náplní i způsobem zpracování neobvyklé práce evropských historiků. Pod černým obalem a často tajemným (mnohdy i strašidelným) titulem se však skrývají většinou precizně provedené rozborů témat, která lze z hlediska tzv. „velké“ historie považovat za okrajová. Poslední novinkou této ediční řady je kniha italského historika Carlo Ginzburga s názvem *Benandanti* a s podtitulem *Čarodějnictví a venkovské kultury v 16. a 17. století*. Dá se na ní názorně ukázat, v čem spočívá výjimečnost tohoto druhu publikací.

Cílem Carlo Ginzburga není popsat a zhodnotit politickou situaci na nějakém území v konkrétní době. Historik Ginzburgova typu se věnuje problémům, které jsou spojeny více s každodenní, tedy všední existencí člověka a to člověka spíše z těch nižších společenských vrstev. Díky takovému výzkumu si můžeme utvořit představu, v jakých duchovních i čistě praktických podmínkách žili naši předkové, jaké byly jejich starosti nebo naopak, co jim přinášelo radost. Při hledání odpovědí na tyto otázky historik naráží na množství těžkostí. Tou největší je nedostatek vhodných pramenů a jejich neúplnost.

Historik snažící se rekonstruovat všední dny našich předků se podobá detektivovi pátrajícímu po každé maličkosti a má radost z každého svědectví, které může pomoci poodhalit skutečnost. Výsledkem takového úsilí (a často lákavých témat) je čtenářsky atraktivní kniha, která umožňuje seznámit se s neotřelými metodami historické práce. Příkladem tohoto spojení jsou právě Benandanti Carlo Ginzburga, autora i na našem trhu úspěšného bestselleru *Sýr a červí*. V Sýru a červech popsal osud furlanského mlynáře Menochia, jenž se pro své náboženské představy dostal do střetu s inkvizicí. I v Benandantech se setkáváme s rozporem mezi oficiálním učením církve, která je tady opět zastupována inkvizicí a stavem víry prostých věřících, zvláště jedné specifické skupiny, tedy benandantů.

Co jsou vlastně benandanti zač? Podívejme se na výpověď jednoho z nich, veřejného vyvolavače Battista Moduca. Ten byl kvůli svým podezřelým výrokům na veřejnosti vyslýchán dne 27. června 1580 inkvizitorem fra Felicem z Montefalka. „*Já jsem benandantem proto, že s dalšími chodím čtyřikrát do roka, tedy v suchých dnech, v noci, neviditelně, jenom můj duch, tělo zůstává, bojuvat. A jdeme ve jménu a ve prospěch Krista, a čarodějníci ve jménu ďábla. A bojujeme proti sobě, my lodyhami z fenyklu a oni metlou či roku (...) A když vyhrajdeme my, je úrodný rok,*

když ne, nastane bída.“ Kult benandantů se rozvíjel ve Furlansku, tedy v severní Itálii, ve venkovském prostředí a to hlavně v druhé polovině 16. století, byl to původně zemědělský kult určený k ochraně úrody, jeho přeměna do čarodějnické podoby byla završena na počátku 17. století. Benandanti se chovali „podezřele“, prohlašovali o sobě, že již svým narozením byli předurčeni stát se benandanty přičemž rozhodující bylo narození v tzv. „košilce“, tedy ve zbytku placenty. Lidová pověra tvrdila, že tito lidé byli předurčeni v nočních bitkách. Ve jménu Krista bojovali za dobrou úrodu a chránili lidi před zhoubnou činností čarodějnic. Dítěti s „košilkou“ zpravidla předala povědomí o této tradici matka. Tato fixace mohla v dospělosti vést k chování podle daného vzoru a ve skutečnou víru ve své benandantské schopnosti, kterou většinou nepírali ani před inkvizitorem.

Ten si tedy nevydupal podezřelého ze země, ale mohl se opřít o fakta, tedy o výpovědi samotných benandantů, kteří vyprávěli o svých nočních dobrodružstvích jako o holé a jasné skutečnosti. Přesto odsouzení benandantů nebylo jednoduché. Jejich noční srazy se totiž lišily od tradičního schématu čarodějnického sabatu. Hlavním důvodem těchto setkání nebyl požitek z obcování s ďáblem, ale snaha hájit Kristovo učení; na rozdíl od čarodějnic se neodchylovali od pravé víry a hlavně se snažili zajistit dobrou úrodu. Teprve postupně se pod vlivem sugestivních otázek inkvizitorů začal deformovat tradiční obrázek benandantů, až tito, nejenom v očích církve, ale i v lidovém povědomí, splynuli s tradicí čarodějnictví.

Podrobnosti o činnosti benandantů se dnes dozvídáme díky záznamům inkvizitorů-vyšetřovatelů, jež tento soubor lidových pověr zaměstnával na přelomu 16. a 17. století. Jejich záznamy ale nejsou pouze výpovědi o lidové víře v zázračné schopnosti benandantů, ale pomáhají poopravit také naše představy o inkvizici.

Dodnes toto slovo vyvolává určitý pocit hrůzy a při jeho vyslovení si většinou vybavíme hranici, na níž skončila svůj život leč která čarodějnice nebo nenapravitelný kacíř. Také inkvizice však byla především institucí, úřadem, který měl svůj zaběhaný řád (často až překvapivě zdoluhavý) a jehož fungování se řídilo určitými pravidly. Svou snahou potrestat odchylky od oficiálního učení církve dělala nepochybně i své současníky. To ostatně cítíme i z výpovědí benandantů, kteří se mnohdy snažili vykroutit z jejich sugestivních otázek. Přesto bezhlavě nepronásledovala podezřelá a už vůbec je rovnou neposílala na hranici. Inkvizitor se snažil vypátrat pravdu a mnohdy je u něho patrná nedůvěra k obsahu sděleného.

Carlo Ginzburg při své analýze využil především vyšetřovacích spisů inkvizitorů, kteří se zabývali činností této skupiny. Na závěr knihy se čtenář se znalostí latiny může začíst do ukázky jednoho takového pramene, tedy záznamu procesu, kde furlanská část je přeložena do češtiny a latinské pasáže jsou ponechány v originále. I jinak je kniha vybavena tak, jak se sluší na odbornou publikaci. Po každé kapitole následuje poměrně podrobný poznámkový aparát a na závěr knihy nechybí jmenný rejstřík. Ginzburg se neomezil jen na popis kultu benandantů nebo metod inkvizice; hledal širší souvislosti lidové pověry, především její pohanské kořeny a snažil se vystopovat její obdoby v celé střední Evropě. Důležitou otázkou, kterou si rovněž položil, je otázka reálnosti nějakých nočních srazů a příčina opravdové víry benandantů v jejich nadpřirozené schopnosti. Odpovědi na tyto otázky jsou v knize, o které lze říci jediné: Rozhodně stojí za přečtení.

Blanka Ronová

*Carlo Ginzburg: Benandanti, Čarodějnictví a venkovské kultury v 16. a 17. století. Překlada-
tel Josef Hajný, edice Každodenní život, cena
a náklad neuvedeny*

C a n d

Úplně na začátek musím oznámit vznik zásadního cd. Sice do této rubriky píšu o nosičích, koupěných v bazarech nebo ve slevách, ale pokud vyjde cd pouze ve 100 kusech, pak je tu na to místo. Nakladatelství *Dauphin* provedlo vylodění Spojenců a vydalo první placku pražskému zázraku – **Pepíčkovi Čechilovi**. 13 kousků pod názvem *Písně hospodské a kriminální I*, nahráno 8. 5. 2002 v Hospůdce nad Viktorou. Čechil je sice poněkud upravený destilát, ale o to je „výpověď“ větší, o to je to více podle Stanislavského. A nejkrásnější na tom je, že jde o pilotní vylodění, další cd by měla následovat. Prostě: *Hospodské roztoč pípy a ser to sem po desíti!* Hle: urban-folk...

Václav Neckář. Střední proud, nostalgie, česká pop-music. Možná jsem se někde zastavil ve vývoji, ale prohlašuji, že Neckář mi vadí z celé té české plejády „nejmíň“, dokonce LP *Tomu, kdo nás má rád* a *Planetarium* jsem poslouchal a nemám proti nim nic. Doteď. Myslím, že Neckář je slušný člověk a celé jeho působení v letech po rozeznání *Golden Kids* je zachováním si tváře – a vůbec. Poslední řadové album vydal před více

než 10 lety, nezachytil nástup „starých struktur“, jejich návrat. Comeback *Golden Kids* se nezdařil a Václav ztloustl. Teď se situace trochu mění, nicméně cd *Motejl modrej* je 4. položkou Kolekce Václava Neckáře, která (podobně jako u Kubišové či Olympiků) mapuje především singlovou a rozhlasovou tvorbu interpretů. Toto cd (podepsán je pod ním opět zesnulý K. Knechtl) sebralo písně z let 1968–1970, tedy období *Golden Kids*, a zachycuje to, co není na jejich 1. a 2. LP. Mezi 21 skladbami (v bookletu Neckář glosuje každou z nich) jsou i hity *Malá Lady*, *Když ti nejsem hezkej* a *Má něco s jedním pámem*. Jsou tu i dvě „donovanovky“ *Mellow Yellow* a *Goo Goo Barabajagal*, Simonova *Mrs. Robinson* a velehit Cohenův i Neckářův *Suzanne*. Mne ale nejvíce „bere“ skladba od folkaře B. Jansche *Oh Dee I Do (Odejdu)*. Tudy cesta vede, za 99 korun. (Psáno bez ohledu na současný Neckářův stav.)

Dovedete si představit, že skupina **Blue Effect**, později **Modrý efekt**, jezdila hrát zábavy? V r. 1973, v sokolovně ve Žďáře nad Sázavou, jsem je slyšel na té své první. S nepřekonatelným J. Kůstkou. To jsem už měl nahranou na kotoučovou B5 LP *Meditace*

á t d o v á d í

O Hejmovi člověkově si nemyslím nic dobrého, nejde o to, zda je na nějakých seznamech nebo ne, ale jeho reakce na tu skutečnost byla dost otřesná.

a díky časopisům jsem věděl, o co jde. Panton vydal v r. 1971 jejich desku *Nová syntéza*, s podtitulem Beat a Jazz. Na první straně jsou tři skladby (dvě od Hladíka a jedna od Semelky, nové akvizice, mimo něj hrají ještě Kozel a Čech), na druhé straně dvě jazzové skladby bratří Hálů. Booklet uvádí soudobé sleevenotes od O. Jelínka. Půvabně zní věta: *Zvukové efekty v závěru skladby „Popínavý břečtan“ od Radima Hladíka sice mohou připomínat nálety letadel, jsou však vyluzovány na elektronickou kytaru autorem.* Dále jsou tu spisky od S. Titzla a M. Heřmanovského. Tento štyk dával do kupy opět zase znova kdo jiný než K. Knechtel. Řadové, první české jazzrockové album, je doplněno třemi skladbami známými z *Meditace*, ale otextovanými v angličtině. Byly součástí alba vydaného Artií pro export – *Kingdom Of Life*, kde part Mišíka přezpíval už Semelka. Za 159 korun.

Obě zmiňovaná cd jsou z václavského Bontonlandu. Tam jsem zašel znovu po 14 dnech. Za směšných 99 korun jsem zakoupil cd skupiny **Dívký srdce** *V moci noci*. Vždycky jsem si myslel, že je to takový levoboček *Hudby Praha*, kterého vytvořil

M. Ambrož. Omlouvám se a kaju. Tahle věc z r. 1999 je velepříjemná, 14 skladeb většinou složil Ambrož a je to, i když by to asi chlapci nechtěli slyšet, regulérní pokračování *HP*. Mají tu taky jednu věc od *P. J. Harvey* a skladbu *Je to zlé* (kterou otextoval Jiří Grosmann před lety „stočtyřiceti“ a pěla ji pěnice Urbánková, jestli se nemýlím, hihi). Jednu skladbu použila báseň temníka-básníka Krchovského. Je to tuze poslouchatelné a po všech mladých adeptech rytmu jaksi starobylé, k tomu všemu má cd i tlustý a originálně dělaný booklet, což se nedá o většině produkce naší i cizí říci (tady byly použity obrazy Jana Jelínka v designu osvědčené dvojky Haloun & Kubík). Spokojenost. Fakticky.

A další výprodej v Bontonu – ne nový, ale obměnil se tovar. **Žlutý pes** a **Ondřej Hejma** patří ke stálícím české scény. Stihli ještě reálný socialismus a pantoňácké cd *Žlutý pes* z r. 1988 je dupající česká varianta jižanského rocku. Mimo Hejmy je v kapele televizní Martinek, Roškaňuk, Kryšpín, Pokorný a Veselý. O Hejmovi člověkově si nemyslím nic dobrého, nejde o to, zda je na nějakých seznamech nebo ne, ale jeho reakce

na tu skutečnost byla dost otřesná. Na druhé straně – málokdo je u nás schopen napsat tolik hitů, textů, které sedí v rytmu jak mistrovská práce, a frázovat ve zpěvu jak ze soustruhu. Původních 10 skladeb, mezi kterými mám nejraději *Pro maličkou parádu*, *Žlutého psa* a *Indiánskou dýmku*, je doplněno 4 skladbami, z nichž první – *Zůstaň klidná* – patří do čela hitparády ploužáků. Dvě skladby – *Zdvornilý Woody* a *Dědečkův duch* jsou spíš odvrácenou žlutopsí stranou – ale tak to je. Korun 99. Na zábavku ideální muzika!

Na Národní jsem si koupil zase jednu keltárnu: **Figgy Duff**. Kanadská kapela hrající tradiční formu britského folkloru-folku-rocku. Vznikli v 70. letech, první deska, nejvíce ceněná, stejného jména, je z r. 1980, já jsem zakoupil druhý kus, *After the Tempest* (dále ještě vím o 2 dalších deskách z 90. let). Pět muzikantů (1 + 4), název alba odkazuje na fakt, že kapela složila hudbu pro Shakespearovu Bouři (v r. 1980). Za 180. No proč ne... Na první poslech se nejvíce blíží k Enye. Takže je to enyo nunyo (čti eňo nůňo!).

Jakub Šofar

Dostanu dlouhý
seznam
počínající reklamou
na společnost
Východočeská
energetika a končící
připomenutím, že
máme napsat
nejméně
celostránkovou
reportáž o návštěvě
pana Prof. Ing.
Václava Klause Csc.
na festivalu.

Básník papparazzim

Jsou tomu dva roky, co jsem dostal nabídku dělat reportéra pro mezinárodní filmový festival dokumentárních filmů Techfilm. Do užší soutěže výběrového řízení (což znamená, že vás prostě vyberou) jsem se dostal logickým mechanismem. Jsem totiž zřejmě jediným studentem školy-hostitelky festivalu, který se zajímá o film. Univerzita Hradec Králové, bývalá Vysoká škola pedagogická, je sice občas ztělesněnou malostí, ale zato vlastní třípatrovou učební budovu s atriem (snad podle vzoru nedávno zatopeného pražského hotelu Hilton) postavenou ve stylu art deco a ve stylu několikamilionové hypotéky. Tato budova je takřka nepřetržitě pronajímána, aby si na sebe alespoň trošku vydělala. V praxi to znamená, že když náhodně zabloudíme do školy na přednášky, jsme nuceni se do učebny prodrat skrz kongresy pneumologů a výroční trh výrobců umělé hmoty, případně valnou hromadu držitelů akcií hutních firem a v nejlepším případě přes cukrářský či sexuologický veletrh. Je nabíledni, že s ohledem na reklamní produkty, kterých si můžete nabrat, kolik unesete, my studenti vítáme sexuology raději na jaře, zatímco na pod-

zim nám přijdou k duhu spíše cukráři a uzenáři. V listopadu už však všichni netrpělivě očekáváme MFF Techfilm, který je Hradci přibližně tím, čím je mraveništi, kde se rok nežralo, kostka cukru. Za tu dobu, co pracuji jako zaměstnanec tiskového oddělení Techfilmu, jsem si i při svém dosud nedokončeném vzdělání a profesní neukotvenosti mohl ověřit, co bych chtěl v životě dělat. Chtěl bych v jeho průběhu dělat to, co dělám jednou ročně týden na Techfilmu. Bohužel jsou na světě ještě lidé, kteří se tak dobře nemají ani čtrnáct dní před smrtí.

Jak tedy vypadá život zaměstnance tiskového střediska filmového festivalu? V osm hodin ráno vstanu, ale nesnídám, protože vím, že si to bohatě vynahradím v práci. Když přijdu na devátou do tiskového, vítá mě šéf už ve dveřích s rozpjatými rukama a v ruce drží placatící rumu se dvěma skleničkami. Když se posílíme kávou s rumem a několika koláčky, které nám každoročně peče sponzorka festivalu, ředitelka hradeckých kin H., dostanu za úkol najít někoho, s kým ten den udělám rozhovor. Zatímco v roli prostého studenta se plížívám jako spráskaný pes po budově, kterou jsem měsíc neviděl a kde mě čeká osm zkoušek, devět zápočtů a jedna likvidace (viz. předchozí díl Cestapádů), s visačkou „Press“ na prsou obcházejím celé atrium naší školy pevným krokem. Cestou potkám ředitelku H., jejíž boj proti nevкусnému hradeckému multikinu v našem listě podporujeme. Nese do redakce novou zásobu koláčků.

Na štábu festivalu se dozvím denní úkoly, neboli jdu se zeptat těch, kteří nás platí, co si představují, že by chtěli zítra v deníku vidět. Dostanu dlouhý seznam počínající reklamou na společnost Východočeská energetika a končící připomenutím, že máme napsat nejmeně celostránkovou reportáž o návštěvě pana Prof. Ing. Václava Klause Csc. na festivalu. Odcházím na slavnostní zahájení festivalu. Všechny, kteří tam mluví, dobře znám, počínaje rektorkou, jež vyhodila ze školy dva mé kamarády (jednoho

pro chybu v programu počítače a druhého kvůli pomluvě, že je fašista). Následuje děkan, profesor historie, který si plete buddhismus s islámem, a nakonec generální zástupce ovocnářské firmy Ch., o jehož osobě sice nevím nic, ale zato vím, že zaměstnanci jeho firmy pracují ve Střední Americe pod hranicí hladu. Během vznosného úvodu, v němž se vypráví o aplikaci naší země na evropské parametry, vypadne v celém městě proud a nenaskočí až do odpoledne, kdy se dozvíme, že v elektrárně spadla střecha. To už ovšem máme na laptopu jednoho z našich kolegů napsány všechny články, zejména můj rozhovor s prezidentem poroty, Belgičanem, kterého magnetizují jména Radoka, Šlitra, Formana, Roháče a Svitáčka, s nimiž v roce 1958 v Bruselu spolupracoval na produkci Laterny magiky. Reklamní článek společnosti Východočeská energetika končí poděkováním za její dnešní služby, jejichž zásluhou se nám nedostalo elektřiny, abychom mohli napsat reportáž o Panu Profesorovi K. Večer začíná běžet elektrika, ale nezačne běžet topení, a tak se zabalení do dek uchylujeme s číškou rumu kolem videa, na němž nám náš šéfredaktor, vedoucí hradecké filmové školy, promítá antologii filmů Jana Wericha, zatímco v hlavním sále festivalu běží americký film.

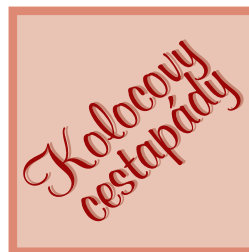
Tradiční radostí Techfilmu jsou opulentní obědy, kam z vrozeného altruismu vodím všechny kamarády postižené zavřením školních jídelen (jež jsou bez proudu). Kuchařkám za ně platím pochvalnými články v našem deníku, který místo aby se skvěl reklamami na ovocnářskou firmu Ch. a energetický koncern V., přináší můj rozhovor s holandským režisérem van V. o mystice, vzpomínku mého vlasteneckého kolegy na Aloise Jiráska a vynikající filmové recenze našeho šéfa + tradiční soutěž, v níž si děláme legraci z našich papalášů a dáváme čtenářům tipovat, zda osoba na fotce v sukýnce je Pan Profesor, pan děkan či pan obchodní zástupce. Na tuto soutěž nám sponzoři přispívají hodnotným balíč-

kem, který vždy věnujeme organizaci, jež se nám zdá potřebná, a do kolonky napíšeme humorně fingované jméno výherce.

Časem přichází poslední den Techfilmu. Na repliku svého spolubydlícího, že bych se měl umýt a slušně obléct, když jsem oficiálním představitelem největší hradecké kulturní události roku, odpovídám, že Novinář se mýt nemusí, protože Novinář je čistý, i kdyby byl jako prase. Cestou do práce mívám dvě akreditační pracovnice, které právě obstarávají stravenky mému kamarádovi, akademickému sochaři, jenž už rozdál nejméně dvacet svých sochařských unikátů a nikdo mu dosud nepřispěl ani korunou na materiál, natožpak na práci a imaginaci. Jako každý den mě tedy zahřeje nejen rum přijatý od šéfa, ale také vědomí, že jsem obklopen celou armádou kolegů, kteří tu vykonávají stejně prospěšnou podvratnou práci jako já. Jdu na premiéru loutkového filmu „Fimfárum“ (ten prostě musíte vidět) a vedle mě sedí jeho autor Aurel Klimt a se stejně ošoupanými džínami, jako jsou ty moje, se dívá na plátno, za kterým vidí celé to ohromné moře krásy, kterou ještě bude muset vzkřísit a natlouct do našich ignorantůvých hlav. Když večer na recepci kamarila mých kamarádů (sochař, básník a produkční) krade z prohýbajících se stolů kuřata, závitky a ananasy do zásoby, nemůžu se hnout z místa. Jsem jediným člověkem na festivalu, který belgickému předsedovi poroty v mateřštině vysvětlí, proč jeho triadvacetiletá česká překladatelka neví, kdo byl Jiří Šlitr. V tu chvíli se vzlétající dvojice íránských režisérů, s nimiž jsem dělal poslední rozhovor, kdesi ve vzduchu mívá s přistávajícími letadly prvních delegátů pražského summitu NATO, kvůli nimž málem nedostali vízum do naší republiky. V uších mi zazní perská modlitba z jejich filmu o obnově božího hrobu ve svatém městě Mašadu. Ten film se jmenuje Zářící kupole a pro mě osobně festival vyhrál.

Tomáš Koloc

Časem přichází
poslední den
Techfilmu. Na
repliku svého
spolubydlícího,
že bych se měl
umýt a slušně
obléct, když jsem
oficiálním
představitelem
největší hradecké
kulturní události
roku, odpovídám,
že Novinář se
mýt nemusí,
protože Novinář
je čistý, i kdyby
byl jako prase.

Výstava „Dějiny českého novinářství a novinářských spolků“ umístěná ve Státním ústředním archivu je přehledná, zajímavě zpracovaná a přínosná. Po odborné stránce proti ní lze mít jen minimum výhrad. Bohužel výsledný efekt zřejmě nebude odpovídat vynaložené námaze. Marketingová strategie s výstavou související totiž nestojí za mnoho – je-li vůbec jaká.

Společnými pořadateli výstavy jsou Státní ústřední archiv v Praze, Centrum pro mediální studia (CEMES) Fakulty sociálních věd UK a Syndikát novinářů české republiky. Cílem je přesvědčit o tom, že česká žurnalistika a novinářské spolčování má zajímavou tradici, kterou stojí za to poznat ne-

jen samu o sobě, ale i pro pochopení současné podoby české psané žurnalistiky.

Výstava není zrovna rozsáhlá; to však není na škodu. Umožňuje to uspořádat celý prostor i vystavené exponáty kompaktně a přehledně, což usnadňuje vnímání několika prezentovaných století jako svým způsobem jednotného a kontinuálního celku. Zamýšlené cílové skupině – široké veřejnosti – by přitom zvolená míra obecnosti a simplifikace měla zcela vyhovovat.

Výstava je uspořádána ve dvou souběžných liniích. Jedna prezentuje dějiny tisku jako takového, druhá dějiny novinářských spolků. Linie jsou odděleny nejen tematicky, ale i „prostorově“. Exponáty vztahující se k tisku jsou umístěny ve vitrínách horizontálních, novinářské spolky mapují tabule nástěnné.

Z obou linií je bezesporu zajímavější ta, která se věnuje vývoji tisku. Přece jenom záznamy o účasti na zasedáních sto třicet let starého Spolku českých novinářů zřejmě laickou veřejnost příliš nezaujmu. Dějiny novinářských spolků se podle všeho staly součástí výstavy ze dvou důvodů: Jednak proto, že výstavu připravovali odborníci, kterým toto téma prostě „přišlo zajímavé“, a jednak jako úlitba Syndikátu novinářů, z jehož archivu pochází řada exponátů „žurnalistické“ části výstavy.

Část žurnalistická vyhovuje účelu výstavy mnohem lépe. Dějiny žurnalistiky jsou periodizovány do jednotlivých období pomocí snadno zapamatovatelných a přitom výstižných sloganů, které charakterizují, jak byla v dané historické etapě chápána role, kterou by tisk měl plnit. Od dob Krameriových Pražských poštovských novin (v expozici pod sloganem „V národním zájmu“) se tak rychlým letem přesouváme přes dobu rozkvětu moderní společnosti se silnými politickými stranami provozujícími vlastní tiskové koncerny („V zájmu moderní politiky“) až do kypícího dvacátého století, které od tisku na jedné straně žádá službu ideologii („V zájmu budování socialismu“) i pod-

poru svobodné společnosti („V zájmu občanské normálnosti“). Každá z celkem dvacíti etap je přiblížena vitrínou shrnující exponáty z dané doby a podávající stručný a přehledný výklad.

Volba exponátů je vůbec zajímavou stránkou výstavy, možná i stránkou nejpřínosnější. Autoři se totiž vyhnuli oblíbenému modelu výkladu dějin žurnalistiky, kdy je tento obor pojímán jako dějiny výjimek. Například z doby první republiky se pak vydvihují Lidové noviny a Peroutkova Přítomnost, aniž je dostatečně zdůrazněno, že tyto tituly už ve své době byly vnímány jako svým způsobem exkluzivní a rozhodně nepředstavují vzorek běžné žurnalistiky dané epochy.

**Výstava tohoto druhu
může mít v zásadě
dvě koncepce:
Bud' může být pojata
jako exkluzivní
odborná událost pro
pár zasvěcenců, nebo
se snaží představit
dané téma široké
veřejnosti.
„Dějiny novinářství“
zvolily druhý způsob.**

Autoři výstavy se přiklonili ke konceptu „dějin typičnosti“. Díky tomu výstava podává mnohem plastičtější představu toho, jak se tisk v Čechách vyvíjel ve skutečně masové médium. V tomto obrazu pak mají nezastupitelné místo historické marginálie, jako například návrhy, jaký plat by měl mít redaktor Rudého práva, nebo drobné články z prvorepublikových deníků.

Nad celou výstavou, která má, jak bylo řečeno, řadu kvalit, se však vznáší jedno veliké bohužel: Práce odborníků ze Státního archivu a z CEMESu nebyla podložena marketingovou úvahou, která by jejich úsilí dokázala prodat.

Výstava tohoto druhu může mít v zásadě dvě koncepce: Buď může být pojata jako exkluzivní odborná událost pro pár zasvěcenců, nebo se snaží představit dané téma široké veřejnosti. „Dějiny novinářství“ zvolily druhý způsob. Potom ale není jasné, proč jsou „uklizeny“ ve Státním archivu na Chodovci, kam cesta z centra Prahy trvá hodinu. A navíc, i kdyby někdo chtěl výstavu shlédnout, stejně neshlédne, protože se o ní nedozví. Propagace je totiž veškerá žádná.

Řešení přitom existuje. Stačilo by s popisem vývoje české žurnalistiky neskončit v roce 1988, ale dojít až do současnosti, přidat i oblast rozhlasu a televize a vůbec celý projekt pojmut velkoryseji. Takto koncipovanou výstavu by významná média pochopila i jako prezentaci vlastních tradic a (zdarma) by ji propagovala. Díky tomu by se daly nalézt i výstavní prostory v centru města. Když už ne v budově Syndikátu novinářů v Pařížské, tak třeba i na Staroměstské radnici, která pravidelně hostí Czech Press Photo. Na výstavu, která je pořádána pro veřejnost, by pak aspoň nějaká veřejnost dorazila.

veřejnost

Jistě, lze namítnout, že příprava podobné akce by vyžadovala mnohem větší úsilí. Ovšem úsilí by bylo větší tak zhruba o dvacet procent, ale výsledky tisícinásobně. Ukázalo se, že pořadatelé jsou sice teoretictí odborníci na média, ale využívat je příliš nedokážou. Na vině je možná i lhostejná prezíravost, s jakou praktikující žurnalisté ignorují Syndikát novinářů.

Velkorysejší pojetí by také odstranilo některé neduhy, kterými „Dějiny novinářství“ trpí ve své současné komorní podobě. Například vitríny jsou tak malé, že větší exponáty musí být prostě přehnuté nebo leží různě přes sebe, což poněkud kazí dojem. Navíc u nich chybí popisky. Jsou nahrazeny čísly, legendu k nim však návštěvník do ruky nedostane.

Sečteno a podtrženo: Přes všechny chyby je výstava sama o sobě zajímavá. Jen škoda, že ty, pro něž byla připravována, zřejmě nezasáhne.

Miroslav Cingl

Výstava Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků. Pořadatelé: Státní ústřední archiv v Praze, Fakulta sociálních věd UK – Centrum pro mediální studia, Syndikát novinářů ČR. Termín konání: 12. listopadu – 15. prosince 2002.

Co
se
chystáCo vyjde
Dopisy

Dopisy dvou představitelů skupiny pražské umělecké bohémy z počátku dvacátého století – Zdenka Matěje Kuděje (světoběžníka a tuláka, známého především svými vzpomínkovými knihami na Jaroslava Haška a jeho spolence bohémy) a Františka Sauer – objevil a edičně připravil JAN KATOLISTA TURKYNĚ, básník, prozaik a literární historik narozený roku 1971 v Praze, kde žije a věnuje se badatelské činnosti. Kromě samizdatů publikoval časopisecky např. v Souvislostech. V některém z příštích čísel Dobré adresy zveřejní JKT svědectví literárního kritika Bedřicha Václavka o českém odboji proti německé okupační správě (text byl nedávno nalezen německými archeology při vykopávkách v koncentračním táboře Birkenau).

Tajemní bratři Č.

(dopis básníku

Gustavu R. Opočenskému)

Zdeněk Matěj Kuděj

Milý Gustave,

již delší dobu ode mne vymáháš tajemství, s kým jsme to bez Tebe vlastně na přelomu třicátých let několikrát vyjeli popít mimo Prahu, jakou to má souvislost s tajemnými bratry Č. a proč jsme ti o ničem neřekli. Rozhodl jsem se, že nyní po smrti téměř všech zainteresovaných Ti mohu říci celou pravdu, neboť tím neuškodím ani pověsti oněch bratří ani slávě pražské bohémy. Nevím však, zda věřití mi budeš, vše vypadá tak nepravděpodobně, jako by to vymyslel náš kamarád Jarka Hašek.

Ale popořadě. Na úplném začátku stál jednu sobotu poštovní lístek s krátkým sdělením: „Přijed' Kurděje k Longenovi do Pyšel.“ Jak víš, tuto zlomyslnou povídku mi vymyslel Franta Sauer, který tvrdil, že na shipech, na nichž jsem se plavil, jsem po mnohém nestřídmém pití snědl všechny zásoby kyselého zelí, takže udatným námořníkům později obvykle vypadaly všechny

zuby. Ale to víš, Sauer, ten je zlomyslný od té doby, co v Praze strhnul mariánský sloup.

Když jsem dorazil do domu Emila Artura Longena v Pyšelích, čekaly mne kromě obvyklých obličejů ještě dva neznámé, alkoholem již mocně poznamenané. Byli to dva bratři, kteří se tvářili, že bych je měl poznati a uctivě pozdraviti. Ale byli tak opuchlí, že jsem ani při nejlepší vůli nedokázal rozeznati, o které kumpány vlastně jde. „Ale pane Kuději, vždyť alespoň mne musíte znát z Lidových novin,“ řekl ten, který byl o poznání oteklejší, „píši tam pravidelné sloupky, jimiž úspěšně lezu prezidentu Masarykovi do řitě. A čím jsou naivnější a tezovitější, tím mají u čtenářstva větší úspěch. To já znám jednu paní z Vršovice a ta pokaždé, když čte můj článek, činí si o něm výpisky a informuje pak celou ulici.“ Takto a jinak hovořil z cesty. Já vím, Gustave, že jsi připraven na neuvěřitelné odhalení, takže si jistě myslíš, že se Sauerovi podařilo objeviti samotného Švejka, ale totožnost tohoto opilce Tě asi stejně vyvede z míry – byl to Karel Čapek. Jistě jsi si domyslel, že druhým zhýralcem byl jeho bratr Josef.

Udělal jsem odstavec, protože tuším, že jsi po předešlých větách odešel do hospůdky naléztí svým myšlenkám ztracenou rovnováhu a svlažiti své hrdlo trochou pi-

v nebližší době

Kuděj–Sauer

Ukázky z připravovaných knih

va. Ani já jsem zprvu nemohl uvěřit ono-
mu faktu. Nešlo mi nijak do hlavy, že by
tito vážení občané a vychovatelé prostého
člověka k slušnému životu mohli být tak
zřízeni, že se sotva na nohou udrželi.
Franta Sauer mi všechno popsal několika
slovy: „Víš, oni jsou docela hodní, a i když
jsou to demokrati, kterým jednou zakrou-
tíme krkem, chlastat umí. Oba říkají, že
k tomu, aby mohli tvořit, potřebují stejně
jako my držet sklenici pevně v ruce. Ale
jak víš, doma to není ono, a taky by je
mohl někdo nachytat a zakazit jim pověst.
A my jsme přece lidé uznalí, kteří k vůli
několika sklenkám nestropí skandál, a na-
víc se nám taková známost ve vyšších lite-
rárních kruzích může vždycky hodit.“
Franta se pak významně zašklebil a dodal:
„A ještě všechno platěj.“ Skorem jsem za-
čal litovati, že s námi není Jarka Hašek,
který by jistě podobný skutek ocenil prou-
dem historek a vypravování, neboť vždyc-
ky říkával, že ten, kdo platí, musí přijít na
svě.

Ale vrátím se k Čapkům. Já vím, že če-
káš nějaké další pikantní vypravování, ale
asi Tě zklam. Prožil jsem u Longena asi tý-
den a pamatuji si z něho jen velmi málo.
Všichni pili jako o život, protože kdy se ti
zase poštěstí pít zadarmo takovou dobu.
Však také náš milý Arthurek Longen,
i když si čas od času musil ublinknout do

kapesníku, stále dokola opakoval: „Já mám
sice žaludeční vřed, ale raději umřu, než
bych přestal pít.“ Nevěděl, že o pár let po-
zději se rozhodne onen žaludeční vřed
prasknout a ono hrobní přání mu tak vypl-
nit. Arthurek si také oblíbil Josefovo úslo-
ví: „Já jsem svobodný pán z Čapků, ty krá-
vo.“ (v té době jsme si počali tykat), a začal
si říkat hrabě Longen, čímž se pak v Praze
velmi proslavil. Navíc načmáral pár obráz-
ků, které pak Josef podepsal, aby jsme je
mohli za výhodnou cenu prodati a bylo tak
na další pití. Také si vzpomínám, že za Kar-
la psal kovaný gottwaldovec Franta Sauer
celý týden sloupky do novin a jezdil je do
pražské redakce odevzdávat. A též mu ze
solidarity, protože Karel nebyl schopen nic
udržet, ať už šlo o pero či moč, napsal úva-
hu do ankety Proč nejsem komunistou. Já
jsme mu návdavkem po večerech spatlal ta-
kovou trilogii: Hordubal, Povětroň a Oby-
čejný život jsem ji pojmenoval. Udělali
jsme ještě mnoho dalších povedených
kousků, které oba bratři opatřili svým pod-
pisem a my pak měli finance na další vese-
lení se, ve kterém jsme vytrvali až do pá-
tečního rána, kdy bratři Čapci odjeli, pro-
tože se prý ten den u nich schází nějaká ji-
ná parta.

Jezdili jsme pak s Čapky ještě mnoho-
krát do různých vesnických krčm, kde
v bujném veselí vznikala našim přičiněním

jejich nejslavnější díla, když už se Karel
s Josefem sotva dokázali podepsat. Časem
již nebyli schopni jezdit s námi nikam,
a tak jsme se postupně přestávali stýkat.
Kdo psal například za Karla drama Matka,
to už nevím, nikdo z nás to nebyl. Jen vím,
že Karel později zemřel na cirhosisu jater, od
kteréžto pijácké smrti zachránili Josefa
Němci.

Tak to by ten tajemný příběh. Jistě se
Ti, Gustave, jeví zcela nepravděpodobným,
ale věz, že je pravdivý. A také se Ti omlou-
vám, že jsme Tě nikdy nepozvali, ale byl jsi
vždycky tak trochu slepičí p... a a my v těch
těžkých dobách měli strach, aby opět jeden
mythus posilující naše národní uvědomění
nevzal za své.

Tvůj

Zdeněk Matěj Kuděj

*Tento neodeslaný dopis byl nalezen ve vlastnic-
tví pana Gustava Herouta, jenž byl výčepním
v restauraci Central v Ledči nad Sázavou. Zde
se spisovatel a kumpán Jaroslava Haška Zde-
něk Matěj Kuděj několik let stravoval a obče-
rstvoval. Protože však obvykle neměl dostateč-
nou hotovost, platil „spisovatelскеj“ – tak je do-
dnes označován panem Heroutem – svými ru-
kopisy. Očekáváme proto, že až pan Herout
umožní detailnější pátrání v jeho skříni narva-
né papíry, kterému se až dosud brání – „to ne-*

Co
se
chystá

Co chystá k vydání
Edice

chte, to je jen takovej bordel,“ řekl doslova – nalezneme možná i „ztracený“ rukopis románu Tři sousedky. Nasvědčuje tomu i poznámka pana Herouta: „Jednou tady žral šest neděl a pak mě odbyl takovou vesnickou ságou.“ Pro úplnost – na zveřejněném dopisu je tužkou připsáno: dršťková a pivo.

Dopis uveřejňujeme bez dalšího komentáře, protože ověřování v něm uvedených faktů je teprve v začátcích. Ale i z několika málo ověřených informací, které sice naznačují Kudějovo jisté přehánění (například třetí díl výše uvedené trilogie nenapsal Kuděj, ale zatím neidentifikovaný železničář trávící v tu dobu svou dovolenou v nádražní restauraci v nedalekých Čerčanech), můžeme usuzovat, že Kudějův příběh je v zásadě pravdivý.

Jak to opravdu bylo s mariánským sloupem v Praze

(dopis dramatikovi
Emilu A. Longenovi)

František Sauer

Milý Athure,

rád bych si u tebe schoval část jedné kapitoly z mé vzpomínkové knihy Franta Habán ze Žižkova, kterou jsem sepsal pod pseudonymem F. Kysela. Jistě se mne v duchu ptáš, proč jsem úryvek do knihy nezařadil a proč si ji u tebe v Pyšelích schovávám?

O to, aby ji svět nepoznal, mne požádal Bóda Šmeral (to byl ten soudruh, se kterým jsme každou neděli na Vítkově zřezali Klému a jeho karlínský kluky, kteří se opovažovali přijít dělat výtržnosti na fotbalový stadión naší milé Viktorky). Stržení mariánského sloupu na pražském Staroměstském náměstí, o kterém se v tomto úryvku píše, by totiž podle něj mohlo být po jeho zveřejnění špatně světonázorově

pochopeno. Také jde o mou ješitnost. Jarka Hašek se proslavil mnohými veselými historkami, já se však žádnou takovou akcí, kterou za pár desítek let budou nazývatí happeningem, vykázati nemohu. A proto mi lichotí, když stržení sloupu provázeno jest mnohými legendami, kterak chtěl jsem například sloup s Pannou Marií na vrcholu sraziti na paní zbožně před ním klečící. Jsem však člověk pravdymilovný – tedy pokud neobchoduji, neřečním na politických mítincích a nerozprávím o Haškovi, a tak by mi bylo líto celou historku nezaznamenati tak, jak se ve skutečnosti stala. Dobře tento lístek schovej, snad nastane čas a nějaký mladý a inteligentní badatel jej nalezne a moji slávu na roveň Haškovu postaví. Tak tedy – onen příběh se udál ve skutečnosti takto:

Ten den šel Franta Habán za svými druhy na Staré Město, kde je chtěl přesvědčit, že republiku musí vést tvrdé dělnické pěsti, které se tak osvědčovaly při nedělních potyčkách. Když šel na Žižkově procházet přes Prokopovo náměstí, přistoupil k němu malý klučina ve flanelové košili s výrazným šátkem kolem krku. Byl to Jardík Šterclů. „Pane, dej mi šesták,“ řekl mu, natahoval ruku a cenil na Habána bílé zoubky. „Proč bych ti měl dávat peníze,“ zeptal se Habán. „Protože jednou budu posledním žižkovským bohémem,“ zněla odpo-

v nebližší době

Kuděj–Sauer

Ukázky z připravovaných knih

věd. „Ale kdepak Jardo,“ řekl mu Habán a vysadil ho na dvoumetrovou zídku, na které si pak ten drzý klučina pobyl celé odpoledne, „ty vždycky budeš jen takovej malej smrad.“

Než dorazil k druhům do Montmartru, slavného to kabaretu, vedle kterého si dominikánský řád postavil klášter, stačil Habán mnoho po cestě ležících hospod navštívit, aby zjistil, zda dělníkům zde splašky nečepují. Pěnivý mok opravdu nebyl v prvních poválečných dnech nijak zvláštní kvalita, a tak není divu, že v Habánovi brzy nekvasila pouze revoluční nálada. V Montmartru Habán zjistil, že revoluci bude muset pro dnešek odložit. Jednak se mu chtělo poněkud blít a jednak osazenstvu dominoval spisovatel Zdeněk Matěj Kuděj, který prý už třetí hodinu popisoval, kde všude na svých amerických toulkách chytil tripla. Z nekonečného přívalu podobných jmen a stejných pohybů byli všichni zoufalí, nikdo si však nedovolil hlesnout. O klid v sále totiž pečoval obrovitý básník Gustav Opočenský zvaný Opočno, který byl znám tím, že po jedné jedovaté kritice zbavil F. X. Šaldu horní čelisti a obou křestních jmen. Ostatně dlouhý pobyt v c. a k. kriminále poté, co zašlapal do podlahy básníka T. R. Fielda za dvouverší: „Poslouchej Kuděj, voni nás nuděj“ vynesly Opočnovi též přezdívku zabásník.

Habánovi bylo stále hůře, a tak po slabé hodině chtěl společnost opustit. Mar-ný však byl jeho pokus. Když Kudějovi řekl, že další pivo už nezvládne, sic by podlahy hostince znečistil, ten vytáhl z kapsy tabatěrku s bílým práškem prý až z Ameriky, po kterém prý Habán bude mít jinačí zážitky a od nepříjemných pocitů se mu uleví. „To je toho, cukrín, ten sem do Čech pašoval po celou válku, o čemž jednou napíši román. Nevím, jak by mi mohl pomoci,“ pomyslně si Habán, kterému však bylo divné, že mu tu náhražku cukru cpe Opočno do nosu. Tento postřeh byl poté na dlouhou dobu jediný, který si pamatoval. Z vyprávění ví, že nejprve žádal telegrafem Bélu Kúna o vagón Hortyho námořnické pomazánky, Karla Liebnechta a Rosu Luxemburgovou o několik německých důstojníků s ostře nabitými pistolemi a Josefa Vissarionovičova Stalina o šest ročních úrod ukrajinského obilí. Dlužno dodat, že pouze Stalin v pozdějších letech objednávku skutečně splnil. Dále se prý coby reprezentant pojišťovny Slávie pokusil pojistit Karla Čapka proti psaní špatných románů a obce Lidice a Lěžáky proti přelidnění. Také prý vykřikoval, že Osvětim je nudné středostavovské městečko, ve kterém je potřeba postavit něco pořádného, aby přilákalo lidi z celé Evropy.

Jediné, co si však pamatuje samotný Habán, jsou zážitky sexuální. Cestou z Montmartru se totiž posadil uprostřed Staroměstského náměstí, když mu v další cestě zabránil obrovský pyj o metrovém průměru téměř a do temnot nad ním vyrůstající. To jsem ale chlapák, pomyslně si Habán, kterému se zdálo, že v jeho kalhotách má onen pyj původ. I počal po něm šplhati vzhůru, tak jako americké děti po kouzelných fazolích. Po chvíli narazil na nějakou pohlednou ženskou s příšerně zbožným obličejem. Nemravným návrhům se však nijak nebránila a Habán zvláště ocenil její pěkná prsa tvrdá jako kámen. Překvapilo ho však, že při vyvrcholení úplně ztratila osobnost a doslova se mu rozpadla pod rukama.

Druhý den se Habán probudil ve svém žižkovském bytě a ostrá bolest z odřenin na jednom údu jej upozornila na noční zážitky. Svitlo mu, když zaslechl pod okny kolportéra Národních listů vykřikovat: „V Praze byl neznámým pobudou stržen mariánský sloup. Podle reakcí evropské veřejnosti jde o největší katastrofu od doby, kdy prasklo plynové potrubí u Ypres.“ Habán si tedy opatrně natáhl kalhoty a široce rozkročen vydal se do ulic psát revoluční dějiny.

připravila

Kateřina Rudčenková

Co se chystá Co chystá k vydání nakladatelství

Tereza Riedlbauchová: **Podoba panny pláč**

(ukázky z poémy)

Pojď
půjdeme do zahrad
země vypramenila z nás
tam zastihla nás smrt
projdeme se jí společně

řekl Ne mnou
tebou
přišla naše smrt

řekla Zadrž naši krev

a ještě Zem mě už nedrží

I

Prudce mrtví
čas s tebou
je prázdný prostor propasti

Zacházíš.
Zrazena? Spasena?
vítr-oči, čelo-děšť
ruka-úzkost, ticho-dech
ještě troufalá

Vzpomínáš?

Ztenčili jsme se na schodech
zelená tvář
tento starý Nový svět
Zakl se pták
křídla založil
v čerstvém podzimu napolo šílení
Závrať zabít ses pokusil
vzepjal jsi ruce
hvězdy zalomil
ženu v dálce
Jinoch ochromen
paží podebral ji plaše
zakrvácený list
kráčel s ním na stráň k Ořechovce

v prosinci 2002

MaPa

Ukázky z připravovaných knih

II

Milý

není návratu

propastí, kterous mi vyfal v hrudi

napadaly kousky bláta, krve a mrtvého listí

vzpomínky se zrcadlí ve vyschlém řečišti

a mění tvář

/nevím, co je slza/

tvé oranžové tělo září nad hlubinou

jako měsíc

Milý

tvou podobu jsem dávno zapomněla

poznám tě po vůních, po ústech

Ticho hor

do hrdla se mi zahryzl verš o počátku konce

neříkám

kam ses mi ztratil

ale – kam sama sobě jsem se ztratila

tvé velké bílé ruce pronásledují mě jako labutě

jejich pozdní něha napršela za soumraku

Milý

tu propast jsem zasypala kamením a ptačím trusem

je to hora – bolest

III

Děšť křtí obrovské rybí břicho

nafouklé smrtí, početím

břicho muže a ženy přenáší poselství konečnosti

bříška tvých prstů se potkala s mým čelem

v mém břiše zanikneš

smolné sloupy vykvetly jedovatě

tvá hlava se zanítila

propálila mi prsní kost

v těle se zabydlila noc

oči zatrnuly

– kam ses ztratila?

vítr, o kterém nevím, tě vnesl do mého těla

– jsem pramenem, slzou i slinou našich úst

z mého těla září krev, zlato a žluč

připravila

Kateřina Rudčénková

(I)lustrační osvědčení

Vážený pane šéfredaktore,
na základě Vaší žádosti ze dne 17. t. m. t. r. o lustrační kontrolu Vašeho přispěvatele H. H. jsme provedli důkladné šetření v jeho minulosti a dospěli jsme k následujícím závěrům:

Jmenovaný se před rokem 1989 aktivně podílel na budování reálného socialismu a prosazování myšlenek komunismu, socialismu a jiných diverzních, disperzních a antidemokratických směrů. Od svých sedmi let byl členem Pionýrské organizace, v níž už v tak útlém věku prokázal oportunistickou přizpůsobivost režimním podmínkám. Řadovým členem zůstal pouze rok, poté velmi rychle postupoval k vyšším funkcím: stal se nástěnkářem (nástěnka s kosmonautem významována Jiskrou Voroninovou, předsedkyní městské PO), posléze byl jmenován zástupcem vedoucího oddílu, členem skupinové rady a dokonce sběrovým referentem. Jeho jmenování praporečnickem zabránilo pouze revoluční události listopadu 1989 a následný rozpad Sovětského bloku, celostátních struktur Socialistického svazu mládeže a místní dřevěné pionýrské klubovny. Po revoluci jmenovaný odmítl přestoupit do skautského oddílu a i nadále setrval v místní, již značně okleštěné pionýrské družině Permoníci (název evidentně propaguje hornickou třídu), s níž ještě po dva následující roky jezdil na letní pionýrské tábory. Tím se ukázal být již ve svých jedenácti letech starou strukturou.

Jmenovaný na svou obhajobu uvádí, že v Pionýru tehdy byli dobří vedoucí i spolupionýři. Údajně se mu v tomto kolektivu líbilo, neboť tam byla zábava a lovili se dokonce bobříci. Je zřejmé, že se jedná o oportunistickou vytáčku bývalé dětské kádrové rezervy: bobři jsou u nás chráněni a pakliže je jmenovaný lovil, jednoznačně porušil zákon, což zá-

roveň dokládá, jaká zvěrstva se v uvedeném pionýrském oddíle odehrávala.

Vedle Pionýra se jmenovaný účastnil celé řady dalších prorežimních akcí. Například v roce 1986 ochotně zpíval se svou stejně budovatelsky uvědomělou osmiletou spolužákou na oslavách MDŽ revolucionářskou píseň „Černý muž pod bičem otrokáře žil“, útočící na samé základy nejstarší demokracie na světě. A ještě v říjnu 1988 stačil se svým týmem ze třídy 5. D zvítězit ve znalostní soutě-

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

ži „Co víme o Sovětském svazu“. Prokázal tím, že je vyškolen speciálními službami KGB pro kontrašpionážní činnost. S dechovým orchestrem, jehož byl členem, pravidelně vystupoval na oslavách 1. máje. Svůj part bývalé (a v současné době opět současné) ruské hymny zná z paměti dodnes.

Po roce 1989 se jmenovaný přeorientoval pouze částečně. Začal se sice intenzivně učit anglicky a francouzsky, nicméně stále ještě dokáže přečíst text psaný azbukou. Pod tlakem doby se sice již naučil poslouchat Gershwinu či Coplanda, nicméně stále zachovává nadměrnou náklonnost k Mocné hrstce (soudruzi Borodin, Musorgskij, Rimskij, Korsakov a další) a vlastní nahrávky kompletního symfonického díla Petra Iljiče Čajkovského. K tíži jmenovaného hovoří rovněž fakt, že kategoricky odmítá přestat číst Bratry Karamazovy a Timura a jeho partu.

V zásadě jedinou prokazatelnou, částečně protirežimní činností jmenovaného byla četba příběhů Rychlých šípů, které mu k Vánocům v roce 1988 věnoval uvědomělý strýc.

Z uvedených skutečností jasně vyplývá, že jmenovaný je stále silně poznamenán svou minulostí, a je proto nutné dbát při jeho zařazování k pracovním úkolům zvýšené opatrnosti. Dle lustračního zákona je mu zapovězena funkce prezidenta, premiéra a komínka na svatbách. V žádném případě nelze doporučit, aby byla jmenovanému svěřována samostatná tvorba textů bez důkladné pětistupňové revize.

S pozdravem

PX003 Minařík, ÚDV 27

P. S. Vážený pane šéfredaktore, bylo by vhodné, kdybyste nás v brzké době osobně navštívil, abychom společně vymazali z Vašeho spisu to vítězství v recitační soutěži Puškinův památník. Čest.

E X P E D I C E

Angkor Wat

2001/2002

**cestování Jižní a Jihovýchodní Asii
a jejími ekologickými farmami**

Část 4

JIŘÍ HEJKRLÍK, KLÁRA HENDLOVÁ
(studenti Institutu tropického a subtropického zemědělství)

Kambodža

První lednový týden jsme překročili hranice s Kambodžou. Přivítala nás svou dusnou ospalostí, pasoucími se buvolky a – jak jinak – příšernou silnicí. Cesta z hranice do hlavního města Phnom Phenu nám připomněla noční můru při cestě z Laosu do Vietnamu. Tentokrát byl naším největším nepřítelem prach, který se do minibusu valil ze všech škvír a děr a i přes kapesníky u nosu nás dusil. Po pár hodinách jízdy si všichni cestující byli podobní. Jakékoliv individuální rysy byly překryty silnou vrstvou červenavého prachu, který z nás všech udělal života zbavené zkameněliny. Do Phnom Penhu jsme dojeli za tmy, zcela přidušení, a tak jsme jako obvykle padli vysílením do postele.

Na rozdíl od Saigonu je Phnom Penh klidnější a malebnější. Typickou zástavbou jsou dvouposchodové domky s balkony z doby francouzských kolonialistů, lemující široké, většinou neasfaltované ulice. I zde je však přítomna tíživá atmosféra nedávného utrpení a násilí. Město bylo totiž hlavním dějištěm hrůz Polpotova genocidního režimu Rudých Kmérů, při kterém byly „napraveny“ smrtí dva z celkových osmi milionů obyvatel Kambodži. Nejnavštěvovanějším místem je bývalá věznice, kde byli všichni podezřelí shromažďováni, mučeni a následně dopraveni za město na neblaze proslulá „Killing fields“, kde byli primitivními metodami zabiti a zakopáni do společných hrobů.

hlavní tah napříč Kambodžou

Čilý ruch na prašných ulicích Phnom Penhu

Masové hroby na „Killing fields“ a pietní pagoda plná tisíců lebek odsouzených

Přesto, že opuštěné vězení není nic jiného než pár chátrajících budov, fotografií a obrazů, má i po dvaceti pěti letech velmi skličující atmosféru. Bývalé gymnázium, ležící uprostřed města, bylo za Pol Pota, v roce 1975 ohrazeno vysokou zdí a ostnatým drátem, v bývalých učebnách byly narychlo vybudovány cely o velikosti pouhých tří metrů čtverečních a přízemní prostory se staly místem výsledků a mučení podle těch nejdivočejších představ. Krutost výsledků Rudých Kmérů je pověstná. Teprve v roce 1978 byli Rudí Kmérové vyhnáni Vietnamskou armádou, vyprovokovanou drobnými pohraničními střety. Vietnamci byli po vítězství nad americkými imperialisty „přichuti“ a nebáli se dalšího otevřeného konfliktu. Rudí Kmérové tak byli zatlačeni do džungle na thajské hranici, odkud hrozili drobnými útoky až do nedávných let. Známými případy jsou jejich přepady vlaků, při kterých byla zajata, mučena a nakonec popravena celá řada cizinců. V dnešní době však přestávají být tolerováni a podporováni thajskou vládou, jejich odboj ztrácí na intenzitě a bojovníci se vracejí do běžného života.

Druhým a vlastně posledním místem, které jsme chtěli podle svého (poměrně nejasného) itineráře v Kambodži vidět, byl chrámový komplex Anghor Wat ležící asi 100 kilometrů od hranice s Thajskem. Protože jsme nechtěli riskovat další nánosy prachu na svých plicích, ani smrtelné vyčerpání, které nad námi zvítězilo při každé jízdě autobusem po kambodžských cestách necestách, skončili jsme nakonec v taxíku s klimatizací. Nakonec jsme vlastně udělali

to nejlepší, neboť jak jsme později zjistili, cena za rozhrkaný turistický autobus byla stejná. Síť levných lokálních autobusů v Kambodže téměř neexistuje, neboť zdejší obyvatelé zatím nenašli potřebu přesouvat se hromadně z města do města. Jako kdyby tušili to, co my, průměrní Evropané, zjistíme až poté, co procestujeme tisíce a tisíce kilometrů, totiž že všude na světě žijí lidé, kteří mají své radosti i starosti, a že všechna místa na zemi jsou v podstatě stejná.

Svítání mezi Anghor Watskými chrámy

Na starobylé chrámy Anghor Watu jsme se těšili již delší dobu. Kupodivu jsme nebyli zklamáni. Na tři dny jsme si vypůjčili kola, zainvestovali čtyřicet dolarů vstupného a vyrazili do chrámového komplexu, ležícího asi osm kilometrů od města Siem Riep, kde jsme byli ubytovaní. V působivé atmosféře hinduisticko-buddhistických chrámů mocných Kmérů z 11. a 12. století se nám dařilo zapomenout na starosti běžného denního života po celé tři dny. Již ráno před svítáním jsme chladnou nocí šlapali ulicemi města, abychom si vychutnali probouzení džungle a vycházejícím sluncem ozářené chrámy. Navíc v časných dopoledních hodi-

nách bylo možno vychutnat si krásy Anghor Watu bez zakopávání o davy turistů, kteří do komplexu proudili klimatizovanými autobusy cestovních kancelářů a lačně zachytávali mrtvé obrazy vrcholů architektury Jihovýchodní Asie svou záznamovou technikou. Vyplatilo se nám nechat si více času. U míst jako je toto, je důležité zpomalit, sednout si, pozorovat a vnímat a odvést si něco jiného než hromady fotek a hodiny videozáznamů. Proběhnout všechny chrámy během jediného dne v organizovaném stádu a s hledáčkem u oka je vyložená ztráta času a financí. Anghor Wat na nás prostě i přes svou popularitu udělal velký dojem.

Bizardní propojení lidské pomíjivé dovednosti a věčnosti přírody

Čtvrtý den jsme se sbalili a nastoupili do autobusu směrem na thajskou hranici. Vzpomínali jsme na šok, který nám Thajsko udělilo po příletu z Indie, neboť i v případě Kambodže došlo k výraznému posunu životní úrovně. Z postaršího minibusu, který měl očividně svá lepší léta za sebou a kde nám celou cestu kapala voda z klimatizace na hlavu, jsme byli na hranicích přesazeni do standardně luxusního thaj-

ského autobusu s veškerým komfortem. Přivítaly nás zpět jemnější rysy thajských tváří, infrastruktura evropského standardu, mnohem širší nabídka potravin a zboží vůbec. Současně s tím se nám však připomnělo, jaké to je, stát v přelidněném městě v husté dopravní zácpě tisíců a tisíců automobilů, autobusů a motorek. Do Bangkoku jsme se vraceli na stará známá místa.

Hra světla na východní fasádě Angor Watu

Thajsko

Blížil se únor, což znamenalo poslední měsíc naší cesty. Čekal na nás několikátýdenní pobyt na ekologické farmě ve východním Thajsku. Měli jsme zde domluvenou práci stejným způsobem jako na farmách v Indii.

Již cestou do Čajapůmu na východě Thajska nám bylo jasné, že jsme se dostali do oblastí, kde pohled na bílého turistu není ničím naprosto samozřejmým a ještě stále

budí zvědavost a rozpaky. Takových míst se už v Thajsku mnoho nenajde, neboť bílý muž úspěšně proniká do všech koutů země, kde je něco k vidění či ke kouření. Vysoce zemědělská oblast okolí Čajapůmu, kde nejtypičtějším produktem je cukrová třtina, maniok, eukalypt a všudypřítomná rýže, ale zatím zůstala masového turismu uchráněna. Pohyb v takovýchto oblastech může být opravdu velmi zábavný a plný překvapení, neboť v tradiční thajské kultuře není zvy-

kem dávat negativní odpověď. Na jakoukoliv otázku, která se mohla týkat například cílové stanice autobusu, doby jízdy nebo čehokoliv jiného pak člověk narazí pouze na souhlasné vášnivé přitakání. Ti odvážnější, pro které jsme zřejmě nebyli prvními, nýbrž druhými či třetími turisty v životě, pak navíc otázku zopakují. Nikdo však neřekne ne. Nezbyvalo nám proto nic jiného než složitě vybírat a formulovat otázky a spoléhat na svou vlastní intuici a orientaci.

Královský palác v Bangkoku

Na farmu v malé vesnici Tamafaivanu jsme se dostali tím nejlokálnějším nákladáko-autobusem. Je to v podstatě zastřešená korba nákladáku se dvěma podélnými lavičkami, na kterých to za jízdy fičí tak, že nám v hlavě hučelo ještě druhý den večer. Autobus zastavuje každému téměř u domu, takže jízda po krásách thajského venkova plného typických dřevěných domků na vysokých kůlech, vůně sena a grilovaného masa, pobíhajících psů, domácích zvířat a usměvavých domorodců, je velmi meditativní. Tito lidé ještě nemají žádné převzaté povrchní hodnoty, za kterými by spěchali, a tak celou hloubku života prožijí plně na zápraží svého domu, debatujíce o Bohu, počasí a plánované sklizni. Nicméně i zde se začínají ukazovat typické prvky pokroku civilizace. Jako každý jiný venkov i tady začíná krajinu přetvářet intenzivní specializované zemědělství v podobě širých lánů monokultur cukrové třtiny a manioku, které posléze proudí v obrovských nákladních vozech do velkých měst. Pro okolí Tamafaivanu jsou navíc charakteristické desítky hal na výkrm kuřat, ve kterých se tísní několik tisíc kuřátek najednou. I zde se proto narušuje tradiční harmonie mezi tím co lidé dělají, co pěstují a co nakonec jedí, obyvatelé postupně ztrácejí kontrolu nad svými životy a stávají se pouhými součástkami složitěho trhu, kterému nerozumějí a který jim proto nahání strach.

Instalace plovoucích záhonů na tropické farmě

V této oblasti jsme nakonec strávili téměř čtyři týdny poznáváním práce na tropické farmě. Nebyla to farma velká. Byla orientována spíše na samozásobení a experimentování s vazbami a funkcemi tropického agroekosystému. V praxi to znamenalo, že jsme celé dny trávili ve společnosti asi tuctu slepic, tří koček, celého sadu mangovníků, džekfruitů, ananasů, banánů, zeleniny a mnoha dalších, méně známých tropických plodin. Kromě toho se na farmě pěstují fazole, vodní kaštiny, sója a spousta koření. Pěstovala se zde i rýže, v době našeho pobytu však již byla rýžoviště zarostlá plevelem a proto součástí pracovních aktivit bylo jejich znovuzprovoznění. Většinu dne jsme trávili ve společnosti dvou Thajců – Čaje a Bang Ong, kteří byli na farmě zaměstnáni jako stálí zaměstnanci. Činorodost práce plně odpovídala rozmanitosti farmy a téměř každou hodinu jsme dělali něco jiného.

Výroba domácího tofu v pestrém mezinárodním složení přátel

Plánem farmáře bylo vybudovat plně funkční příkladnou farmu a začlenit ji do nově vzniklého královského programu na rozvoj trvale udržitelných zemědělských komplexů. Tento plán, založený před dvěma lety a reflektující celosvětovou změnu orientace na ekologii a ekologické zemědělství, je v Thajsku dosti ojedinělý. Země je totiž vyhlášená množstvím chemikálií, pesticidů, herbicidů a průmyslových hnojiv, které do zemědělství proudí. Obrovská chemizace zemědělství je spíše spojena s všeobecnou vidinou zdánlivě vyšší úrovně blahobytu, než objektivní a odůvodněnou potřebou, podobně jako tomu u nás bylo před rokem 1989. Navíc je zde velký tlak západních nadnárodních společností, které se zabývají výrobou chemikálií již od II. světové války a které zde hledají nové trhy pro své výrobky. Hlasy zpochybňující tyto trendy se však začínají ozývat i v Thajsku. Stejně jako u nás začíná filosofie ekologického zemědělství pronikat i na zemědělské univerzity a do jednání a debat na ministerstvech a zákonodárných orgánech. V případě Thajska, kde zemědělství znamená obživu pro 80 % obyvatel je tento problém důležitý a citlivý. Produkce certifikovaných ekologických farmářů se v podobě rýže v dnešní době dostává až na pulty západoevropských obchodů.

Právě tehdy člověk zjišťuje, že jediné fakt, že nemá vše pod kontrolou a že svět ovládají zcela jiná pravidla než by si naivně přál, mu dává svobodu a rozhled.

Výroba hedvábí z kukel Bource morušového na sousední farmě

Po měsíčním farmaření ztracení kdesi uprostřed Thajska jsme se zrelaxovaní a odpočinutí vydali do jižního přímořského turistického letoviska, na ostrov Puket. Přesto, nebo právě proto, že toto místo je vyhledávanou lokalitou pro dovolenou středních a nižších středních evropských vrstev, jsme zde klid nenalezli. Překrásné písčité pláže přecházející v tyrkysově modré zátoky jsou dnes plně okupovány masou sýrově bílých těl, snažících se pomocí vrstev všelijakých pomocných prostředků zmírnit bolestně červené spálení a během několika málo dnů dosáhnout snědého bronzu, který vyvolá žádaný obdiv pracovního kolektivu. Po celém ostrově se prohánějí skupinky „uvolněných“ bělochů na vypůjčených motorkách a v nočních podnicích nad plechovkou dovezeného piva pak přesvědčují jeden druhého o tom, že život je krásný a že ho umějí žít. Do toho všeho se míchají šňůry autobusů organizovaných zájezdů plných organizovaných turistů, kteří jsou natolik zorganizovaní a odříznutí od okolí, že si po desetihodinovém letu ani přesně nevzbavují, kde to Thajsko na Zeměkouli vlastně leží. Většinu času pak prosedí v klimatizovaném autobusu, formulují si „nabitě“ zkušenosti a způsob jakým je po návratu podají svému okolí s maximálním nárůstem důleži-

tosti svého ega. I Thajci zde vytvářejí poměrně odlišnou populaci stále více se vzdalující pověstné thajské přirozenosti, pohostinnosti a usměvavé tváři. Stávají se z nich nepřijemní a arogantní podnikatelé v turistickém ruchu, kteří s pocitem, že opovrhované a hloupé západní turisty jen řídí a vydělávají na nich peníze, plně přijímají zničující hru na materiální hodnoty naší západní civilizace, kdy každý opovrhuje každým a upřímný zájem střídá přetvářka a vykalkulovaná vstřícnost. Samozřejmě, že se toto zevšeobecnění nedá vztahovat úplně na všechny Thajce ani turisty, kteří se v jižní turistické části Thajska vyskytují, ale ve srovnání s ostatními částmi země jsou tyto rozdíly ohromující.

25. února naše pětíměsíční cesta skončila na mezinárodním letišti v Bangkoku. Po několikaměsíčních teplotách neklesajících pod 30°C nás po deseti hodinách letu přivítal snílí a zimní sychravé počasí. V autobuse MHD, který nás vzl z Ruzyně na Dejvickou jsme byli pohlceni davem do šedivých zimních obleků zachumlaných českých tváří. Většinu z nich zjev dvou osmahlých podivnů v letním oblečení a sandálech alespoň na pár vteřin povyrazil z ochablé strnulosti a v jinak prázdných pohledech se objevilo

znepokojení a pohoršení nad buřiči zaběhlého pořádku, kteří do šedivé reality sychravého zimního rána se svými úsměvy na rtech nezapadali. My jsme si i přesto užívali návratu domů a snažili se narychlo vymyslet odpovědi na nejčastější otázky typu: „Jak jste se měli?“ a „Kolik vás to stálo?“. Ono shrnout pět měsíců intenzivního života do několika málo slov je úkol pro Zen-buddhistického mistra, ale ne pro nás. A navíc většina lidí očekává senzáceplné, ale stručné odpovědi a po několika vteřinách jejich neřízená mysl ztrácí pozornost a zaměstnává se něčím jiným. Když se pak lidé dozvědí, že se v nás míchali s pozitivními myšlenkami i negativní a že cestování často znamenalo psychické i fyzické utrpení, již vůbec nechápou, proč takovou „oběť“ podstupujeme. Konec konců na tuto otázku nemáme jasnou odpověď ani my. Nejspíše to je jen to nejmenší zlo, které jsme v tomto okamžiku schopni vymyslet. Nezbyývá proto než všem doporučit, aby se alespoň na chvíli vytrhli z každodenních stereotypů a vystavili sami sebe sledu nečekaných událostí, které jsou při putování světem tak běžné. Právě tehdy člověk zjišťuje, že jedině fakt, že nemá vše pod kontrolou a že svět ovládají zcela jiná pravidla než by si naivně přál, mu dává svobodu a rozhled.

V příštím čísle (vychází 1. ledna 2003)

si přečtete:

První báseň
z Podivuhodného labužníka
Michala Martináče

Novoroční podobrazník

Rozhovor
s Martinem Karlickým

2002

2003

Na shledanou příště!